

A scenic landscape photograph of a pond with lily pads and a green field under a blue sky with white clouds. The pond is in the foreground, with several large green lily pads floating on the water. The water reflects the sky and the surrounding greenery. In the middle ground, there is a lush green field with some taller grasses and reeds. In the background, there is a line of trees and a small building with a spire. The sky is a vibrant blue, filled with large, fluffy white clouds.

**Voorjaarsnota  
2014**



## Inhoudsopgave

<b>1. Inleiding</b> .....	<b>5</b>
<b>2. Samenvatting</b> .....	<b>6</b>
<b>3. Vaststelling</b> .....	<b>9</b>
<b>4. Ontwikkelingen</b> .....	<b>10</b>
4.1 Externe ontwikkelingen.....	10
4.2 Interne ontwikkelingen.....	11
<b>5. Voorjaarsnota 2014 in hoofdlijnen</b> .....	<b>14</b>
5.1 Financiële beschouwingen 2014.....	14
5.2 Begroting 2014 naar kosten en opbrengstensoorten.....	15
5.3 Begroting 2014 naar programma's en kostendragers.....	18
<b>6. Bijgestelde programmabegroting 2014</b> .....	<b>19</b>
Programma 1: Waterveiligheid.....	20
Programma 2: Oppervlakte- en grondwaterbeheer.....	24
Programma 3: Afvalwaterketen en emissies.....	28
Programma 4: Wegenbeheer.....	32
Programma 5: Omgeving en organisatie.....	35
Ondersteunende producten.....	40
<b>7. Meerjarenraming 2014 tot en met 2018</b> .....	<b>43</b>
7.1 Financiële ontwikkelingen 2014 tot en met 2018.....	43
7.2 Begroting in meerjarenperspectief.....	45
7.3 Meerjarenperspectief van de waterschapstaken.....	47
Meerjarenperspectief watersysteemheffing.....	48
Meerjarenperspectief wegenheffing.....	50
Meerjarenperspectief zuiveringsheffing.....	52
<b>8. Overige financiële aspecten</b> .....	<b>54</b>
8.1 Kostentoerekening.....	54
8.2 Financiering.....	55
8.3 Risico's.....	58
8.4 EMU-saldo.....	60
8.5 Verbonden partijen.....	61
8.6 Mutaties overige bestemmingsreserves en voorzieningen.....	61
<b>9. Nog te voteren investeringen</b> .....	<b>62</b>



## 1. Inleiding

Met de voorjaarsnota 2014 legt dit bestuur een inhoudelijk en financieel gezond meerjarenperspectief neer voor haar opvolgers. Het in het begin van deze bestuursperiode vastgestelde zesjarig Waterbeheerplan kan in 2015 nagenoeg geheel voltooid worden tegen verantwoorde kosten. Het financieel meerjarenperspectief geeft, uitgaande voor het doorzetten van de ingezette besparingen, de jaren daarna de benodigde ruimte voor vervanging van onze assets en nieuwe maatregelen om het waterbeheer in het nieuwe klimaatscenario veilig en verantwoord te kunnen uitvoeren.

In deze voorjaarsnota berichten wij ook er in te slagen om onze burgers en bedrijven verder te ontzien door af te wijken van de voorziene ontwikkeling van het belastingtarief. Er is ons inziens ruimte om vanaf 2015 de nullijn in te voeren en zelfs tot verlaging van het tarief te komen. Dit is nu en de komende jaren nog niet mogelijk voor de watersysteemheffing. Dit als gevolg van onze substantiële bijdrage aan het hoogwaterbeschermingsprogramma van het Rijk die verder stijgt en onze eigen bijdrage daarboven aan de grote opgave in ons gebied voor waterveiligheid.

Het planmatig uitvoeren van het Waterbeheerplan en het vorig jaar ingezette eigen duurzaam financieel beleid bieden een goede basis om een balans te krijgen en houden in het bepalen van de noodzakelijke werkzaamheden en een maatschappelijk aanvaardbare belastingdruk.

Op beide terreinen liggen nieuwe grote opgaven. Het nieuwe klimaatscenario, het deltaplan met nieuwe normen voor waterveiligheid en noodzakelijke maatregelen voor behoud van voldoende zoet water, en het weer op te stellen meerjarig maatregelenplan voor behoud en verbetering van de waterkwaliteit conform de Europese Kaderrichtlijnrichtlijn Water, vragen nieuwe investeringen, naast een niet aflatend actief waterbeheer in ons zeer intensief benutte gebied ver onder zeeniveau.

Dit moet anderzijds ook verenigd worden met beperkingen vanuit strakke macro-economische financiële kaders die Europa en het Rijk aan ons stellen in het kader van Europees en nationaal monitair beleid ten behoeve van stabiliteit van de Euro.

Met enige zorg zien wij ook hoe maatschappelijke veranderingen zoals individualisering en juridisering een andere aanpak, extra kwaliteit en inzet vragen van ons waterschap. Wij willen de komende jaren op diverse manieren ons extra inzetten om de bewoners, bedrijven en partners in ons gebied goed te verstaan. Wij gaan er van uit dat wij op die manier tot nog betere oplossingen of uitvoeringen van werken kunnen komen die bijdragen aan draagvlak en beheersing van kosten. Wij hopen ook dat, al doende, lokaal inzicht in elkaars kwaliteiten, taak, belangen en mogelijkheden ontstaat, waardoor kwaliteit en vertrouwen kunnen groeien.

Deze voorjaarsnota biedt, naast de voorgestelde bijstelling van de begroting, uitgaande van doorzetten van dit financieel beleid, een goed meerjarenperspectief van ruimte voor beleid en ontwikkeling om verantwoord en toekomstbestendig waterbeheer te voeren.

## 2. Samenvatting

### Externe ontwikkelingen

Het Nederlandse waterbeheer is klaar voor de toekomst. Dat concludeert de Organisatie voor Economische Samenwerking en Ontwikkeling (OESO). De OESO presenteerde op 17 maart 2014 een rapport met aanbevelingen voor het Nederlandse waterbeheer. De OESO ziet het Nederlandse waterbeheer als 'wereldwijde referentie'. De OESO prijst de bestuurlijke organisatie van het waterbeheer, die zich steeds heeft aangepast aan nieuwe omstandigheden, en in het bijzonder de rol die de waterschappen daarin spelen. De OESO ziet verder geen aanleiding voor een verandering van de organisatie van het waterbeheer in Nederland. Uitdagingen zoals klimaatverandering vragen wel om aanscherping van het waterbeleid. Volgens de OESO is daarnaast het waterbewustzijn bij Nederlanders opvallend laag. Inwoners van Nederland zijn zich te weinig bewust van de hoeveelheid werk die verzet moet worden om droge voeten te houden. De OESO is ook kritisch over de waterkwaliteit in Nederland. De waterkwaliteit is de afgelopen jaren verbeterd, maar deze voortgang stagneert. HHSK (h)erkent deze uitdagingen en zal deze verwerken in een nieuw waterbeheerplan voor de periode 2016-2021.

### Waterbeheerplan

De focus voor 2014 en 2015 is gericht op de eindrealisatie van het huidige waterbeheerplan (WBP). Voor de periode daarna heeft het hoogheemraadschap nog geen nieuwe doelen bepaald. De wijzigingen die wij wel aan u willen voorleggen zorgen voor de noodzakelijke borging van een juiste uitvoering van de geplande werkzaamheden. Wij verwachten bijna alle doelen uit het huidige WBP (periode 2010-2015) te realiseren (zie bestuursrapportage 2013 en jaarrapportage WBP). Verder wijzigen een enkele geplande maatregelen en prestaties zoals opgenomen in de programmabegroting 2014.

In het nog op te stellen waterbeheerplan 2016-2021 wordt het investeringsprogramma van HHSK in de periode 2016 en verder nader ingevuld. Toch hebben we in deze voorjaarsnota, die een planperiode kent tot en met 2018, al zoveel mogelijk rekening gehouden met investeringen in de periode 2016-2021. Voorbeelden hiervan zijn vervangingsinvesteringen, dijkversterkingsprojecten langs de Hollandse IJssel en investeringsruimte voor de Kaderrichtlijn Water (KRW) en de toekomstige Wateropgave.

### Financiële kaders

In de voorjaarsnota 2013 heeft het hoogheemraadschap duurzaam financieel beleid ingezet. Dit beleid is voortgezet in deze voorjaarsnota. Duurzaam financieel beleid gaat ervan uit dat we de lasten en de lusten evenwichtig verdelen over de huidige en de toekomstige generatie eigenaren en gebruikers van ons gebied. Ook zijn de besparingen op investeringsuitgaven zoals verwerkt in de voorjaarsnota 2013 gehandhaafd. Het jaarlijks investeringsvolume wordt mede hierdoor langzaam afgebouwd in de planperiode tot een niveau waarmee HHSK kan voldoen aan de wet houdbare overheidsfinanciën (Hof). Tegelijkertijd houdt het hoogheemraadschap voldoende investeringsruimte voor vervangingsinvesteringen en ambities in het nieuwe waterbeheerplan (periode 2016-2021). Een meerjarenoverzicht van het EMU-saldo is opgenomen in hoofdstuk 8.4 en in hoofdstuk 4.1 Externe ontwikkelingen wordt de stand van zaken Wet Hof beschreven.

Bij de voorjaarsnota 2013 is verder aangegeven dat het hoogheemraadschap de formatieomvang zou verkleinen. Dit zal worden ingevuld. In de voorjaarsnota 2014 verschuift het accent in de werkzaamheden van (landelijk) beleid naar uitvoering (in projecten). Deze verschuiving en de toenemende regelgeving en juridisering vragen extra inzet en kwaliteiten. Het groeiende aantal complexe projecten in de afgelopen en in de komende jaren vraagt van onze organisatie ontwikkeling van kwaliteit in integraal project management-rollen en ondersteuning op het gebied van inkoop, aanbesteding en juridische zaken. We willen voor projectmanagement en de aanverwante gebieden personeel krijgen en/of opleiden. Dit betekent een kleine verschuiving in de financiering. Om de risico's te beheersen achten wij (al dan niet tijdelijke) uitbreiding van de formatie op juridisch gebied en bij inkoop noodzakelijk. Daarnaast hebben we voor het nieuwe hoogwaterbeschermingsprogramma extra adviescapaciteit nodig op het gebied van waterkeringen voor onze projecten. Deze extra vraag kunnen wij intern opvangen door beleidsmedewerkers, die nu vooral werkzaamheden verrichten voor de landelijke ontwikkeling van beleid, meer in te zetten op onze eigen projecten. We hebben daardoor wel mogelijk minder invloed op de ontwikkeling van landelijk beleid.

## Financiële beschouwingen 2014

De voorjaarsnota 2014 laat zien dat het exploitatieresultaat in 2014 beter is dan we verwacht hadden in de programmabegroting 2014. Het exploitatieresultaat verbetert met € 1,15 miljoen naar een tekort van € 4,6 miljoen in 2014. Aan de ene kant dalen de totale kosten met bijna € 0,2 miljoen en aan de andere kant stijgen de totale opbrengsten met bijna € 1,0 miljoen. De kostendaling is opgebouwd uit lagere rente- en afschrijvingskosten, hogere personeelskosten en lagere overige exploitatiekosten in 2014. De opbrengstenstijging is het saldo van hogere personeelsbaten, lagere renteopbrengsten, hogere geactiveerde personeelskosten en een incidentele bijdrage van derden.

In hoofdstuk 5 Voorjaarsnota 2014 in hoofdlijnen en in hoofdstuk 7 Meerjarenraming 2014 tot en met 2018 worden alle financiële wijzigingen nader toegelicht.

## Meerjarenperspectief

In de voorjaarsnota 2013 zijn wijzigingen doorgevoerd die een grote impact hebben op de kosten per taak en daarmee ook op de tariefegalisatiereserves die in de afgelopen jaren zijn opgebouwd. Het bestuur heeft ervoor gekozen de komende jaren een totale belastingopbrengstenstijging van gemiddeld maximaal 3% aan te houden. Daarnaast is het financieel beleid aangepast om voor de toekomst een duurzaam financieel beheer te voeren. Hierdoor nemen de totale kosten in eerste instantie flink toe en stijgen de belastingopbrengsten niet navenant. Hierdoor nemen de tariefegalisatiereserves zoals gewenst versneld af. Om te voorkomen dat het gat tussen kosten en opbrengsten in de komende jaren te groot wordt, heeft het hoogheemraadschap bezuinigd.

### *Watersysteemheffing*

De kosten voor de watersysteeltaak stijgen het meest. De tariefegalisatiereserve van deze heffing bedraagt na aftrek van het verwachte negatieve exploitatieresultaat over 2014 circa € 13,6 miljoen. De begrotingstekorten voor de watersysteemheffing kunnen daarom de komende jaren nog worden gedekt uit de tariefegalisatiereserve. Deze reserve komt eind 2018 uit op ongeveer € 1,2 miljoen positief. Dit is mede het gevolg van structureel lagere rentekosten (zie hoofdstuk 7.1) en door ontvangst van een eenmalige afkoopsom van € 738.430 van de gemeente Zoetermeer in 2014 (zie hoofdstuk 5.2 onder bijdragen van derden).

Om de negatieve ontwikkeling van de tariefegalisatiereserve van de watersysteemheffing zoveel mogelijk te beperken en aan het eind van de planperiode een kostendekkend tarief te bereiken, is het noodzakelijk om meerjarig een stijging van de belastingopbrengsten van 5% te handhaven.

### *Wegenheffing*

De kosten van de wegentaak zijn structureel gedaald. Dit komt vooral door een verlenging van de afschrijvingstermijn van wegen en wegbruggen die al met ingang van 1 januari 2012 ingevoerd had moeten worden. Kort geleden bleken deze afschrijvingstermijnen niet goed ingericht te zijn in de boekhouding. In het afschrijvingsbeleid per 1 januari 2012 is de afschrijvingstermijn van wegen en wegbruggen verlengd van respectievelijk 15 naar 20 jaar en van 30 naar 40 jaar. Verlenging van afschrijvingstermijnen is een stelselwijziging volgens de financiële regelgeving (BBVW). Bij een stelselwijziging worden bestaande (rest)boekwaarden niet herrekend, maar over de langere dan wel kortere verwachte gebruiksperiode afgeschreven. In dit geval betreft het een langere verwachte gebruiksperiode waardoor de afschrijvingskosten van programma 4 Wegenbeheer vanaf 2014 dalen met circa € 0,4 miljoen per jaar.

Om ervoor te zorgen dat de tariefegalisatiereserve voldoende afneemt, achten wij het verantwoord om de jaarlijkse stijging van de belastingopbrengst uit wegenheffing te verlagen van 3,0% naar nul procent.

### *Zuiveringsheffing*

Het voordelig exploitatieresultaat over 2013 van € 1,6 miljoen is toegevoegd aan de reserve voor tariefegalisatie. De tariefegalisatiereserve van de zuiveringsheffing bedraagt na aftrek van het verwacht negatief exploitatieresultaat over 2014 circa € 9,8 miljoen.

Om ervoor te zorgen dat de tariefegalisatiereserve voldoende afneemt, achten wij het verantwoord om het jaarlijks wijzigingspercentage van het zuiveringstarief te verlagen van nul procent naar -0,5%.

### 3. Vaststelling

Ingevolge artikel 100 van de Waterschapswet opgemaakt door dijkgraaf en hoogheemraden van het hoogheemraadschap van Schieland en de Krimpenerwaard,

Rotterdam, 20 mei 2014

Dijkgraaf en hoogheemraden van Schieland en de Krimpenerwaard,

secretaris-directeur,

dijkgraaf,

M.J.H. van Kuijk

mr. J.H. Oosters

Aldus, vastgesteld door de Verenigde Vergadering van Schieland en de Krimpenerwaard,

Rotterdam, 2 juli 2014

secretaris-directeur

voorzitter

M.J.H. van Kuijk

mr. J.H. Oosters

## 4. Ontwikkelingen

### 4.1 Externe ontwikkelingen

#### Economische vooruitzichten

Het Centraal Planbureau (CPB) verwacht een voorzichtig economisch herstel. De Nederlandse economie groeit in 2014 met 0,75% en loopt mogelijk op tot 1,25% in 2015. De aantrekkende wereld- en Europese economie vormen de stuwende kracht achter de groei van de Nederlandse economie. De werkgelegenheid daalt dit jaar nog fors, maar de verwachting is dat volgend jaar de vraag naar arbeid weer aantrekt. Het overheidstekort is in 2013 voor het eerst sinds 2008 onder de gestelde norm van 3,0% van het bruto binnenlands product (bbp) gebleven en daalt in 2015 verder naar 2,1% bbp. De inflatie blijft laag: het CPB verwacht 1,5% inflatie in 2014 en 2015.

#### Wet Hof

In november 2013 zijn de wetsvoorstellen Houdbare Overheidsfinanciën (HOF) en Schatkistbankieren door de Eerste Kamer aangenomen. De waterschappen hebben hierover samen met gemeenten en provincies al in januari 2013 een akkoord gesloten met het Ministerie van Financiën. Het akkoord geeft de waterschappen enerzijds in 2014 en 2015 perspectief om een groot deel van hun voorgenomen investeringen uit te voeren, omdat geen sanctie zal worden opgelegd in deze periode voor overschrijding van het EMU-saldo. Maar het akkoord schept anderzijds ook onzekerheid voor de periode na 2015. In 2015 zal de wet Hof geëvalueerd worden. De Tweede Kamer heeft een aantal wijzigingen doorgevoerd in de wetsvoorstellen. Er is onder meer vastgelegd dat de Tweede Kamer door een voorhangprocedure betrokken zal worden bij het eventueel toepassen van een sanctie van het Rijk aan decentrale overheden. Ook is vastgelegd dat het bestuurlijk overleg met decentrale overheden op overeenstemming gericht moet zijn. Tot slot is opgenomen dat het mogelijk wordt om een sanctie op te leggen aan individuele decentrale overheden.

#### Omgevingswet

De Unie van Waterschappen heeft met het Ministerie van Infrastructuur & Milieu afspraken gemaakt over de hoofdlijnen van de Omgevingswet. Deze wet gaat veel van de bestaande wetgeving op het gebied van onze fysieke leefomgeving vervangen. De Unie van Waterschappen en het Ministerie van Infrastructuur & Milieu hebben toegewerkt naar een aantal afspraken waar beiden zich in kunnen vinden en die bijdragen aan een goed uitvoerbare wetgeving. Zo is overeengekomen dat waterbeheerders bevoegd zijn om vergunningen te verlenen en om te handhaven als het gaat om veiligheid, kwantiteit en kwaliteit van water. Dit is nu geregeld in de Waterwet en de Keur (de verordening van het waterschap). Burgers en bedrijven kunnen hun aanvraag bij alle betrokken instanties indienen via één digitaal loket. Via een coördinatieregeling wordt afgestemde en gelijktijdige vergunningverlening geborgd. Verder is afgesproken dat het belang van integraal waterbeheer scherper in de wet komt. Daarnaast is overeengekomen dat de waterbeheerders nauw blijven samenwerken met de regionale uitvoeringsdiensten en dat het rioleringsplan tot 2020 verplicht is. Via de Omgevingswet zal ook worden geregeld dat waterschappen vroegtijdig worden betrokken bij het opstellen van ruimtelijke plannen van Rijk, provincies en gemeenten.

#### OESO-rapport 'Water governance in the Netherlands: fit for the future?'

De Unie van Waterschappen en het Ministerie van Infrastructuur & Milieu hebben aan de Organisatie voor Economische Ontwikkeling en Samenwerking (OESO) gevraagd om te onderzoeken of het huidige Nederlandse model voor waterbeheer en het bijbehorende bestuur (water governance) toekomstbestendig is. Doel was om met een onafhankelijk onderzoek door een internationaal gerenommeerde instelling een reflectie te geven op het huidige Nederlandse waterbeheer en de toekomstbestendigheid ervan. De OESO schrijft in het eindrapport waarderend over het Nederlands waterbeheer maar geeft ook diverse kanttekeningen en aandachtspunten. De aanbevelingen zijn voor de Unie van Waterschappen input voor een beleidsagenda voor de komende jaren. Deze beleidsagenda wordt verbonden met andere beleidstrajecten, zoals het Deltaprogramma, de Kaderrichtlijn Water, financiering en kostentoedeling, het Nationaal Waterplan en de evaluatie van het Bestuursakkoord Water.

### **Nieuwe Hoog Water Beschermingsprogramma (nHWBP)**

Sinds 1 januari 2014 is de gewijzigde Waterwet van kracht. In de Waterwet is de juridische basis voor het Hoogwaterbeschermingsprogramma gelegd. De afgelopen periode hebben waterschappen en Rijk gewerkt aan de bijbehorende financieringsregeling. Deze regeling is per 1 april van kracht en schetst de kaders waaraan dijkversterkingsprojecten moeten voldoen om vanuit de gezamenlijke dijkrekening gefinancierd te worden.

### **Gemeentelijke herindeling Krimpenerwaard**

Nu de Tweede Kamer heeft ingestemd met het wetsvoorstel gaat de herindeling waarschijnlijk door. Als ook de Eerste Kamer instemt, vinden de verkiezingen voor de nieuwe gemeenteraad in november 2014 plaats en is de nieuwe gemeente per 1 januari 2015 een feit.

### **Gebiedscommissies gemeente Rotterdam**

De deelgemeenten zijn opgeheven en vervangen door gebiedscommissies, met hetzelfde beheersgebied. De meeste taken en bijbehorende financiële bevoegdheden van de deelgemeentebesturen zijn overgegaan naar de centrale stad. De taak van de gebiedscommissies is een gebiedsplan maken samen met inwoners, ondernemers en andere partners in de wijk. Hierin staan alle wensen om het gebied te verbeteren zoals de veiligheid, voorzieningen en de buitenruimte. Elke commissie legt haar eigen gebiedsplan als een advies vanuit de wijk voor aan de gemeenteraad, die de kaders stelt en beslist over de toekenning van middelen. Mede op basis van het gebiedsplan maakt de gemeente Rotterdam (de clusters Stadsontwikkeling, Stadsbeheer en de Directie Veiligheid) voor elk gebied een uitvoeringsplan met daarin de inspanningen voor de stad voor vier jaar, op basis van de begroting en de wettelijke en stedelijke kaders. De deelgemeentelijke waterplannen heten voortaan gebiedswaterplannen en de maatregelen hieruit zullen landen in een uitvoeringsplan.

## **4.2 Interne ontwikkelingen**

### **Belastingeenheden**

De cijfers van de Regionale Belasting Groep (RBG) geven momenteel geen aanleiding om de belastingeenheden aan te passen. De RBG kan pas een betrouwbare meerjarenprognose van de belastingeenheden geven als de meeste belastingaanslagen in het huidige belastingjaar zijn opgelegd. We ontvangen deze prognose uiterlijk in september. Op basis van die prognose zullen de belastingeenheden in de programmabegroting 2015 worden aangepast.

### **Samenwerking tussen Delfland (HHD), Rijnland (HHR) en HHSK**

De drie hoogheemraadschappen beschouwen elkaar als eerste partners om mee samen te werken. Bij onderwerpen waar dit een meerwaarde geeft, staat de samenwerking met andere partners open. De hoogheemraadschappen werken samen om de organisaties te versterken, minder kwetsbaar te maken en om kosten te besparen.

De drie organisaties werken op vijf thema's samen om tot een structurele vorm van samenwerking met passende organisatie te komen: ICT, eigendommenbeheer, afvalwaterketen, vergunningverlening, toezicht & handhaving en financiële administratie. Daarnaast zijn er diverse andere terreinen waarop afstemming plaatsheeft.

Voor eigendommenbeheer en ICT is besloten ernaar toe te werken om in de toekomst vanuit één organisatorische eenheid de drie waterschappen te ondersteunen. Voor eigendommenbeheer wordt dat in 2015 verwacht. Binnen ICT zijn voor de verschillende werkgebieden de ambities afgestemd qua vorm en tijdsplan. Voor een nieuw financieel systeem met de bijbehorende processen trekken alleen HHR en HHSK samen op: op 1 april 2014 is de aanbesteding gepubliceerd voor een geïntegreerde oplossing voor de financieel administratieve processen. Hiervoor is een innovatieve aanbestedingsmethode gehanteerd, namelijk het principe van 'best value procurement'. Bij de afvalwaterketen hebben HHR en HHD besloten een verdergaande samenwerking te verkennen via een business case. De twee waterschappen willen samenwerken op alle onderdelen binnen de zuiveringstaak: beleid/planvorming, proces en onderhoud. HHSK heeft op grond van het onderzoek besloten met geen van de varianten verder te willen: op onderhoud is samenwerken niet goedkoper, terwijl het op afstand plaatsen van de zuiveringstaak niet aantrekkelijk is voor de gehele organisatie.

## Huisvesting en werkstijl

Renovatie van het hoofdkantoor aan de Maasboulevard is noodzakelijk, vooral van de gebouwdelen Fundament en Corridor. Op een aantal vlakken is sprake van achterstallig onderhoud. Installaties in het gebouw zijn afgeschreven en ook aan vervanging toe, zoals de liften in het Fundament. De klimaatinstallatie moet aangepast of vernieuwd worden. Daarnaast wil het hoogheemraadschap de gevel een opfrisbeurt geven en daarmee het gebouw beter zichtbaar maken en verfraaien. De entree is op dit moment niet rolstoelvriendelijk en zou meer openheid en toegankelijkheid uit mogen stralen. Daarbij biedt de renovatie ook de mogelijkheid om het gebouw duurzamer en energiezuiniger te maken.

Uitgangspunt voor het renovatieplan is een (nieuwe) werkstijl van HHSK waarvan resultaatgerichtheid, omgevingsgerichtheid en samenwerking de belangrijkste kenmerken zijn en een verbeterde dienstverlening het doel is. Het op deze werkstijl geënte huisvestingsconcept gaat uit van een kantoorinrichting die de verscheidene manieren van werken (individueel, samenwerken, vergaderen) optimaal ondersteunt. Het kantoor moet daarnaast een plezierige en inspirerende werkomgeving zijn. Dit betekent naast een meer open entree onder andere ook meer centrale ontmoetingsplaatsen, werkplekken voor projectteams en mogelijkheden voor tijd- en plaats onafhankelijk werken.

Speciaal voor het renovatieproject is een bestuurlijke ad-hoc commissie huisvesting in het leven geroepen om mee te denken over de inhoud en aanpak. Volgens planning wordt de verenigde vergadering in oktober 2014 gevraagd een uitvoeringskrediet voor de renovatie beschikbaar te stellen. Daarna wordt het renovatieplan uitgewerkt tot een definitief ontwerp en na aanbesteding van het werk kan vervolgens de daadwerkelijke renovatie vermoedelijk medio 2015 starten. Parallel aan dit proces wordt de digitalisering geïntensiveerd, informatiemanagement verder geoptimaliseerd en worden medewerkers en management voorbereid op een andere manier van werken.



*Foto: Peilschaal Groenewetering*

## 5. Voorjaarsnota 2014 in hoofdlijnen

### 5.1 Financiële beschouwingen 2014

#### Algemeen

De voorjaarsnota 2014 laat ten opzichte van de programmabegroting 2014 een verbetering van het exploitatieresultaat in 2014 zien. Het exploitatieresultaat verbetert met € 1,15 miljoen naar een tekort van € 4,6 miljoen in 2014. Aan de ene kant dalen de totale kosten met bijna € 0,2 miljoen en aan de andere kant stijgen de totale opbrengsten met bijna € 1,0 miljoen. De kostendaling is opgebouwd uit lagere rente- en afschrijvingskosten, hogere personeelskosten en lagere overige exploitatiekosten in 2014. De opbrengstenstijging is het saldo van hogere personeelsbaten, lagere renteopbrengsten, hogere geactiveerde personeelskosten en een incidentele bijdrage van derden. In hoofdstuk 5.2 wordt dit verder toegelicht.

#### Financiële uitgangspunten

De rente- en inflatiepercentages van de programmabegroting 2014 zijn in deze voorjaarsnota niet aangepast. Zolang de groei in Europa op zijn best als matig valt te omschrijven en de inflatie matig is, zal het huidige rentebeeld niet wijzigen. Op basis van deze verwachtingen is onze prognose dat de rente laag blijft om de economie in de eurozone te stimuleren. Wij stellen daarom voor om in deze voorjaarsnota de lange rente te handhaven op 3,0% en de rente op kort geld te handhaven op 0,5%. Tevens stellen we voor het meerjarig inflatiepercentage voor goederen en diensten te handhaven op 2%. Dit is hoger dan de verwachte inflatie door het Centraal Plan Bureau (CPB) in 2014 en 2015, maar het is conform het langjarig gemiddelde over de afgelopen 25 jaar. Het inflatiepercentage wordt slechts als referentiegetal in de (meerjaren) begroting opgenomen. De kostenramingen worden door de budgethouders jaarlijks bijgesteld. Eventuele prijsstijgingen worden daarin meegenomen en kunnen per sector verschillen (en zowel hoger als lager zijn dan het gemiddelde inflatiepercentage).

Samengevat:

- De rente op kort geld wordt gehandhaafd op 0,5%;
- De rente op lang geld wordt gehandhaafd op 3,0%;
- De bouwrente wordt gehandhaafd op 3,0%;
- De rente op het eigen vermogen wordt gehandhaafd op 3,0%;
- De inflatie wordt gehandhaafd op 2,0%.

De investeringsprojecten en de beheerproducten leggen beslag op (een deel van) het vermogen en daarom moeten er aan de vaste activa en aan de exploitatie rentekosten worden toegerekend. Voor het berekenen van deze rentekosten wordt gebruikt gemaakt van de renteomslagmethode: de rente die uit de financieringsmiddelen voortvloeit wordt omgeslagen over de exploitatie (beheerproducten) en over de lopende investeringsprojecten. Het renteomslagpercentage was 2,74% in de programmabegroting 2014 en komt in de voorjaarsnota 2014 uit op 2,72%.

In voorgaande begrotingen werd altijd gerekend met de rente op lang geld voor het toerekenen van rentekosten aan toekomstige investeringsuitgaven. Dit is nu losgelaten, omdat vaak in de voorjaarsnota bleek dat de rentekosten te hoog waren begroot. Voortaan wordt het renteomslagpercentage ook gehanteerd voor toekomstige investeringsuitgaven. Daardoor zijn de rentekosten in deze voorjaarsnota structureel lager.

Een andere belangrijke wijziging in de financiële uitgangspunten betreft het niet meer ramen van onvoorziene uitgaven in het uitgavenpatroon van grote investeringsprojecten. Hierdoor geeft het gerealiseerde uitgavenpatroon een nauwkeuriger beeld van de voortgang van projecten en drukken niet bij voorbaat (omvangrijke) onvoorziene uitgaven op de begroting. In deze voorjaarsnota is een eerste stap gezet door op de dijkversterkingsprojecten BAS en Krimpen geen onvoorziene uitgaven te begroten. Ook hierdoor zijn de rentekosten in deze voorjaarsnota lager dan in de begroting 2014.

Zie hoofdstuk 7.1 Financiële ontwikkelingen 2014 tot en met 2018 voor de financiële gevolgen van onder andere deze aangepaste financiële uitgangspunten.

## 5.2 Begroting 2014 naar kosten en opbrengstensoorten

bedragen x € 1.000

Nr.	Omschrijving	Rekening 2013 jaarschijf 2013	VJN 2013 jaarschijf 2014	Begroting 2014 jaarschijf 2014	VJN 2014 jaarschijf 2014	Verschillen jaarschijf 2014
<b><u>Lasten</u></b>						
2.1	Rente en afschrijvingen	20.925	25.625	23.856	23.145	-711
	- Rente exclusief bouwrente	7.025	7.914	7.216	7.013	-203
	- Bouwrente	384	838	338	324	-14
	- Afschrijvingen	13.516	16.873	16.302	15.808	-494
2.2	Personeelslasten	23.753	23.499	23.800	24.246	446
	- Loonkosten	22.126	22.339	22.489	22.969	480
	- Pensioenen en wachtgelden	545	169	355	395	40
	- Overige personele lasten	1.082	991	956	882	-74
2.3	Goederen en diensten van derden	38.707	38.369	38.597	38.538	-59
2.4	Bijdragen aan derden	4.244	6.207	6.208	6.207	-1
2.5	Toevoegingen voorzieningen/onvoorzien	3.552	2.695	2.630	2.795	165
<b>Totaal lasten</b>		<b>91.181</b>	<b>96.395</b>	<b>95.091</b>	<b>94.931</b>	<b>-160</b>
<b><u>Baten</u></b>						
3.1	Financiële baten	1.684	1.696	1.696	1.505	-192
3.2	Personeelsbaten	301	50	50	170	120
3.3	Goederen en diensten aan derden	1.396	1.303	1.303	1.292	-11
3.4	Bijdragen van derden	5.064	1.097	1.097	1.835	738
3.5	Waterschapsbelastingen	79.810	81.008	80.899	80.899	0
3.6	Interne verrekeningen	4.887	4.271	4.320	4.657	337
	- Geactiveerde bouwrente	384	838	338	324	-14
	- Geactiveerde personeelslasten	3.958	3.264	3.627	3.938	311
	- Geactiveerde pensioenen en wachtgelden	545	169	355	395	40
<b>Totaal baten</b>		<b>93.142</b>	<b>89.425</b>	<b>89.365</b>	<b>90.357</b>	<b>992</b>
<b>Geraamd exploitatieresultaat</b>		<b>-1.961</b>	<b>6.970</b>	<b>5.726</b>	<b>4.574</b>	<b>-1.152</b>

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

### Lasten

#### Rente en afschrijvingen

De doorberekende rentekosten van het eigen en vreemd vermogen zijn in totaal gedaald met € 203.000 in 2014 door vooral een lager rentepercentage over het eigen vermogen (zie ook de toelichting hierover onder financiële baten).

De afschrijvingskosten dalen met bijna € 0,5 miljoen. Dit komt vooral door een verlenging van de afschrijvingstermijn van wegen en wegbruggen die al met ingang van 1 januari 2012 ingevoerd had moeten worden. Kort geleden bleken deze afschrijvingstermijnen niet goed ingericht te zijn in de boekhouding. In het afschrijvingsbeleid per 1 januari 2012 is de afschrijvingstermijn van wegen en wegbruggen verlengd van respectievelijk 15 naar 20 jaar en van 30 naar 40 jaar. Verlenging van afschrijvingstermijnen is een stelselwijziging volgens de financiële regelgeving (BBVW). Bij een stelselwijziging worden bestaande (rest)boekwaarden niet herrekend, maar over de langere dan wel kortere verwachte gebruiksperiode afgeschreven. In dit geval betreft het een langere verwachte gebruiksperiode waardoor de afschrijvingskosten van programma 4 Wegenbeheer vanaf 2014 dalen met circa € 0,4 miljoen per jaar.

Ook op programma 3 Afvalwaterketen zijn de afschrijvingskosten circa € 0,2 miljoen lager doordat enkele projecten nog doorlopen in 2014. Tijdens het opstellen van de programmabegroting 2014 verwachtten we nog dat deze projecten zouden worden afgesloten in de jaarrekening 2013. Op de overige programma's zijn de afschrijvingskosten in totaal € 0,1 miljoen hoger dan begroot.

### Personeelslasten

De personeelslasten stijgen in 2014 met € 380.000 door uitbreiding van de personeelsformatie. Hiervan wordt circa € 300.000 gefinancierd uit investeringsprojecten. Dit is in bovenstaande tabel zichtbaar onder de baten (3.6 interne verrekeningen). De formatie neemt vooral toe omdat we de HWBP projecten willen bemensen met een mix van eigen personeel en inleenkrachten voor de meer specialistische en/of parttime functies. De investeringsuitgaven op HWBP projecten, waaronder personeelskosten, zijn voor 90% subsidiabel bij het HWBP programma. Verder stijgen de personeelslasten met € 50.000 in 2014 voor een headhunter die personeel voor de HWBP projecten gaat werven.

In het jaarverslag 2013 is de dotatie aan de voorziening wachtgelden aangepast. De effecten zijn in de voorjaarsnota verwerkt en leiden tot € 40.000 hogere kosten voor wachtgelden.

### Goederen en diensten van derden

Door diverse budgetwijzigingen is de totale begroting van goederen en diensten € 59.000 lager dan in de programmabegroting 2014.

#### Budgetverhogingen:

- Hogere onderzoekskosten € 60.000 bijdrage AQUON 2014 en visstand onderzoek;
- Hoger budget onderhoud watergangen € 25.000 voor onderhoud waterlopen wijk Oosterheem in Zoetermeer. Van de gemeente is een afkoopsom ontvangen (zie nadere toelichting bij de baten onder bijdragen van derden);
- Hogere kosten wagenpark door overstappen van eigen wagenpark naar lease € 60.000;
- Hogere kosten verzekeringspremies € 23.000;
- Hogere advieskosten € 50.000 voor organisatie-ontwikkeling ter voorbereiding op de nieuwe werkstijl.

#### Budgetverlagingen:

- Budget kosten grensoverschrijdend afvalwater (GOA) is met € 48.000 afgenomen doordat we in de nieuwe overeenkomst met het hoogheemraadschap van Rijnland hebben afgesproken om de onderlinge verrekening te salderen. Het budget voor opbrengsten GOA is met hetzelfde bedrag verlaagd, zodat deze wijziging budgetneutraal verwerkt is (zie toelichting bij de baten onder goederen en diensten aan derden);
- Verlagen budget overige dienstverlening op product belastingheffing door uitkering positief jaarrekening resultaat 2013 van de RBG, aandeel HHSK € 228.000.

### Toevoegingen aan voorzieningen

Aan de voorziening voor spaarverlof is € 165.000 toegevoegd. Deze voorziening is gevormd om in de toekomst financiële middelen beschikbaar te hebben om capaciteit in te huren.

## **Baten**

### Financiële baten

De interne renteopbrengst over de tariefegalisatiereserves (c.q. bespaarde rente over het eigen vermogen) is met circa € 140.000 gedaald door een lager rentepercentage over het eigen vermogen. Ook is de renteopbrengst over leningen die HHSK heeft verstrekt aan de Stichting Beheer Registergoederen Schieland (SBRS) met € 52.000 afgenomen doordat er op deze leningen is afgelost in 2013.

### Personeelsbaten

Op grond van nieuwe afspraken zijn de opbrengsten voor het uitlenen van personeel verhoogd met € 120.000.

### Goederen en diensten aan derden

De begrote opbrengst voor goederen en diensten aan derden is met € 12.000 afgenomen. De opbrengst voor grensoverschrijdend afvalwater (GOA) is met € 48.000 per jaar afgenomen. Dit komt doordat we in de nieuwe overeenkomst met Rijnland hebben afgesproken om de onderlinge verrekening te salderen. Het budget voor kosten van GOA is met hetzelfde bedrag verlaagd, zodat deze wijziging budgetneutraal verwerkt is. Daarnaast is € 31.000 aan incidentele opbrengst uit de verkoop van dienstauto's begroot. Tot slot zijn een aantal budgetten voor in totaal € 5.000 verhoogd.

#### Bijdragen van derden

In deze voorjaarsnota is het budget voor onderhoud van watergangen structureel verhoogd met € 25.000 voor het onderhouden van waterlopen in de wijk Oosterheem in Zoetermeer. Deze waterlopen heeft HHSK overgenomen van de gemeente Zoetermeer. HHSK hiervoor in 2014 een eenmalige afkoopsom ontvangen van € 738.430. Deze afkoopsom is in deze voorjaarsnota begroot als incidentele bijdrage van derden. Mede hierdoor is het verwachte negatieve exploitatieresultaat in 2014 met € 1,15 miljoen verbeterd ten opzichte van de begroting 2014.

#### Interne verrekeningen

De geactiveerde personeelslasten stijgen met ongeveer € 310.000 in 2014 als gevolg van een uitbreiding van de personeelsformatie. De hogere kosten voor wachtgelden (€ 40.000) bij de personeelslasten, worden via de interne verrekeningen gefinancierd uit de voorziening voor wachtgelden.

## 5.3 Begroting 2014 naar programma's en kostendragers

Bedragen x € 1.000

Programma's	Begroting 2014 na vjn	Begroting 2014 Jaarschijf 2014	VJN 2014	Verschil VJN- Begroting 2014	Watersysteem beheer 2014	Zuiverings beheer 2014	Wegen beheer 2014
<b>Programma 1: Waterveiligheid</b>							
Eigen plannen	455	546	575	30	575	0	0
Plannen van derden	20	39	41	2	41	0	0
Beheersinstrumenten waterkeringen	1.033	858	876	18	876	0	0
Aanleg en onderhoud waterkeringen	9.858	9.440	9.344	-96	9.344	0	0
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	235	217	233	16	233	0	0
<b>Totaal waterveiligheid</b>	<b>11.601</b>	<b>11.099</b>	<b>11.069</b>	<b>-30</b>	<b>11.069</b>	<b>0</b>	<b>0</b>
<b>Programma 2: Oppervlakte en grondwater</b>							
Eigen plannen	2.375	2.356	2.513	157	2.383	130	0
Plannen van derden	62	65	65	-1	65	0	0
Beheersinstrumenten watersystemen	1.224	1.368	1.371	3	1.371	0	0
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	7.349	7.471	6.829	-642	6.829	0	0
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	4.344	4.390	4.370	-20	4.370	0	0
Beheer hoeveelheid water	7.812	7.548	7.741	193	7.741	0	0
Calamiteitenbestrijding watersystemen	180	181	181	0	181	0	0
Monitoring watersystemen	1.148	1.154	1.220	66	1.220	0	0
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	72	64	63	-1	63	0	0
<b>Totaal Oppervlakte- en grondwater</b>	<b>24.568</b>	<b>24.598</b>	<b>24.352</b>	<b>-245</b>	<b>24.222</b>	<b>130</b>	<b>0</b>
<b>Programma 3: Afvalwaterketen en emissies</b>							
Eigen plannen	416	401	417	16	0	417	0
Plannen van derden	12	11	12	1	0	12	0
Getransporteerd afvalwater	7.075	6.646	6.483	-163	0	6.483	0
Gezuiverd afvalwater	11.507	11.176	11.212	36	0	11.212	0
Verwerkt slib	5.031	4.994	5.032	38	0	5.032	0
Afvalwaterbehandeling door derden	10.830	11.070	11.059	-11	0	11.059	0
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	1.063	1.051	966	-85	483	483	0
Aanpak diffuse emissies derden	121	121	118	-3	59	59	0
<b>Totaal Afvalwaterketen en emissies</b>	<b>36.054</b>	<b>35.472</b>	<b>35.300</b>	<b>-172</b>	<b>542</b>	<b>34.757</b>	<b>0</b>
<b>Programma 4: Wegenbeheer</b>							
Eigen plannen	14	34	35	2	0	0	35
Plannen van derden	31	32	22	-10	0	0	22
Beheersinstrumenten wegen	76	58	59	1	0	0	59
Aanleg en onderhoud wegen	3.534	3.448	3.011	-436	0	0	3.011
Wegenverkeersregeling en-verkeersveiligheid	587	506	485	-21	0	0	485
<b>Totaal Wegen</b>	<b>4.243</b>	<b>4.077</b>	<b>3.612</b>	<b>-465</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>3.612</b>
<b>Programma 5: Omgeving en organisatie</b>							
Eigen plannen	1.168	1.063	1.064	1	998	67	0
Plannen van derden	315	343	346	3	346	0	0
Vergunningverlening en advies	1.912	1.942	1.988	46	1.556	369	62
Toezicht en handhaving	2.309	2.289	2.177	-112	1.788	336	53
Belastingheffing	3.992	3.787	3.554	-233	1.457	1.866	231
Invordering	548	704	705	1	282	388	35
Bestuur	1.225	1.290	1.253	-37	566	412	275
Externe communicatie	1.225	1.141	1.102	-39	706	342	55
Algemeen	-1.180	-1.179	-1.049	130	-630	-315	-105
<b>Totaal Omgeving en organisatie</b>	<b>11.513</b>	<b>11.380</b>	<b>11.141</b>	<b>-239</b>	<b>7.070</b>	<b>3.464</b>	<b>607</b>
<b>Totale kosten</b>	<b>87.978</b>	<b>86.625</b>	<b>85.473</b>	<b>-1.152</b>	<b>42.903</b>	<b>38.352</b>	<b>4.218</b>
<b>Dekking</b>							
Belastingopbrengsten: Watersysteemheffing	38.139	38.248	38.248	0	38.248	0	0
Belastingopbrengsten: Zuiveringsheffing	38.275	38.101	38.101	0	0	38.101	0
Belastingopbrengsten: Wegenheffing	4.594	4.550	4.550	0	0	0	4.550
<b>Totale dekking</b>	<b>81.008</b>	<b>80.899</b>	<b>80.899</b>	<b>0</b>	<b>38.248</b>	<b>38.101</b>	<b>4.550</b>
<b>Resultaat voor bestemming (tekort)</b>	<b>6.970</b>	<b>5.726</b>	<b>4.574</b>	<b>1.152</b>	<b>4.655</b>	<b>250</b>	<b>0</b>
<b>Resultaat voor bestemming (overschot)</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>331</b>
<b>Bestemmingsreserve</b>							
Watersysteemheffing	-87	-83	-83	0	-83	0	0
Zuiveringsheffing	-199	-199	-199	0	0	-199	0
<b>Totaal bestemmingsreserve</b>	<b>-286</b>	<b>-282</b>	<b>-282</b>	<b>0</b>	<b>-83</b>	<b>-199</b>	<b>0</b>
<b>Resultaat na bestemming (tekort)</b>	<b>6.684</b>	<b>5.444</b>	<b>4.292</b>	<b>1.152</b>	<b>4.572</b>	<b>52</b>	<b>0</b>
<b>Resultaat na bestemming (overschot)</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>331</b>

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

## 6. Bijgestelde programmabegroting 2014

Dit hoofdstuk bevat de vijf programma's die in grote lijnen gebaseerd zijn op de thema's uit het Waterbeheerplan 2010-2015 (WBP). Daarnaast is jaarschijf 2018 opgenomen in de meerjarenraming.

Elk programma is opgebouwd uit een aantal vaste elementen:

Het eerste deel komt rechtstreeks uit het WBP en staat min of meer vast. Hierin staat weergegeven:

- Wat houdt het programma in hoofdlijnen in (wat zijn de belangrijkste programmataken);
- Wat is het beoogde effect van het programma.

Het tweede deel, de bijstellingen en ontwikkelingen 2014, beschrijft welke nieuwe ontwikkelingen er zijn. Deze ontwikkelingen waren tijdens het opstellen van de programmabegroting 2014 nog niet voorzien. Daarnaast geeft het tweede deel weer wat de organisatie in grote lijnen anders gaat doen om de doelen van 2014 te bereiken. Vervolgens komen de ontwikkelingen en maatregelen 2015 en verder aan de orde.

## Programma 1: Waterveiligheid

### Inhoud programma

Het hoogheemraadschap draagt zorg voor veilige waterkeringen en bevordert de veilige inrichting van het beheersgebied. Dit houdt in:

- het voorkomen van een overstroming,
- het beperken van de gevolgen van een overstroming,
- het bestrijden van incidenten, calamiteiten en rampen.

Hiervoor zijn landelijke en provinciale programma's waaraan HHSK uitvoering geeft, zoals het Hoogwaterbeschermingsprogramma (HWBP) en het Deltaprogramma.

### Beoogd effect

Het achterland voldoende beschermen tegen overstroming, zoveel mogelijk beperken van de gevolgen van overstromingen en in stand houden van het boezem(kade)stelsel.

### Ambities planperiode 2010-2015

Ambitie: *Basisgegevens op orde*

Ambitie: *Prominente rol bij beleidsontwikkelingen en ruimtelijke ordening aangaande waterveiligheid*

Ambitie: *Waterkeringen op orde*

- 

## Bijstellingen en ontwikkelingen 2014

### Regionale keringen

Door ontwikkelingen rond de ophoogplannen aan de vaart Polder Bleiswijk zijn een aantal projecten getemporiseerd en/of uitgesteld. Tevens hebben we op verzoek van de wegbeheerder een project langs de Langevaart te Bleiswijk een jaar uitgesteld vanwege de renovatie van het Bleiswijks Verlaat. Dit heeft geleid tot het bijstellen van het reconstructieprogramma regionale waterkeringen in 2014 (zie toelichting bij de investeringstabel hieronder).

### Financiën 2014

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

			Bedragen x €1.000
<b>Programma 1: Waterveiligheid</b>	<b>Begroting 2014 Jaarschijf 2014</b>	<b>VJN 2014</b>	<b>Verschil VJN- Begroting 2014</b>
Eigen plannen	546	575	30
Plannen van derden	39	41	2
Beheersinstrumenten waterkeringen	858	876	18
Aanleg en onderhoud waterkeringen	9.440	9.344	-96
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	217	233	16
<b>Totaal</b>	<b>11.099</b>	<b>11.069</b>	<b>-30</b>

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

De kosten op programma 1 zijn ongeveer € 30.000 lager dan in de programmabegroting. Dit wordt enerzijds veroorzaakt door lagere rentekosten en anderzijds door hogere afschrijvingskosten, personeelskosten en indirecte kosten.

Op beleidsproduct Aanleg en onderhoud waterkeringen zijn enerzijds hogere afschrijvingskosten van ongeveer € 73.000. Dit komt voornamelijk omdat in 2013 een niet begrote bijdrage is gerealiseerd van € 256.000 aan de gemeente Gouda voor de aanleg van een brug over de Stolwijkerschutsluis. De reden hiervan is uitgelegd in de jaarrekening 2013.

Anderzijds zijn de doorberekende rentekosten op dit beleidsproduct circa € 170.000 lager. Dit komt vooral doordat in 2013 op de HWBP projecten circa € 6 miljoen minder is uitgegeven dan geraamd in de begroting 2014. Hierdoor is de boekwaarde per 31 december 2013 van deze projecten lager waardoor minder rente wordt doorberekend aan programma 1.

Daarnaast zijn de doorberekende personeelskosten van programma 1 circa € 39.000 hoger. Dit komt door uitbreiding van de personeelsformatie met een teamleider bij het cluster realisatie en (tijdelijk) versterking van het cluster realisatie met een technisch specialist.

Het restantverschil wordt verklaard door hogere indirecte kosten. Dat zijn de doorberekende kosten van de ondersteunende producten. Zie het hoofdstuk over ondersteunende producten voor meer informatie.

### Financiën 2015 en verder

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

	Bedragen x € 1.000			
<b>Waterveiligheid</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>
Eigen plannen	599	595	617	626
Plannen van derden	42	42	44	44
Beheersinstrumenten waterkeringen	896	890	908	916
Aanleg en onderhoud waterkeringen	11.356	9.558	11.647	11.850
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	259	260	259	262
<b>Voorjaarsnota 2014</b>	<b>13.152</b>	<b>11.344</b>	<b>13.474</b>	<b>13.698</b>
<b>Begroting 2014</b>	<b>13.509</b>	<b>11.670</b>	<b>13.709</b>	<b>-</b>
<b>Verschil</b>	<b>-357</b>	<b>-326</b>	<b>-235</b>	

Afrondingsverschillen mogelijk

#### Toelichting:

De doorberekende rentekosten zijn gemiddeld met € 413.000 per jaar afgenomen. In 2015 zijn de rentekosten het meeste afgenomen met € 475.000. Dit komt vooral doordat we in 2014 meer subsidie verwachten te ontvangen voor de dijkversterkingsprojecten Krimpen en Capelle+Moordrecht. Hierdoor is de verwachte boekwaarde per 31 december 2014 van deze projecten lager waardoor in 2015 minder rente wordt doorberekend aan programma 1. Vanaf 2016 zijn de doorberekende rentekosten ook lager. Dat komt vooral doordat wordt gerekend met een iets lager renteomslagpercentage over toekomstige investeringsuitgaven.

De afschrijvingskosten stijgen gemiddeld met € 19.000. Aan de ene kant stijgen de afschrijvingskosten door de niet begrote bijdrage aan de brug over Stolwijkerschutsluis. Aan de andere kant dalen de afschrijvingskosten doordat diverse projecten langer doorlopen. Dat komt doordat we de planning aangepast hebben om omgevingsmanagement steviger vorm te kunnen geven. De doorberekende personeelskosten stijgen gemiddeld met € 46.000. Dit komt vooral door uitbreiding van de personeelsformatie met een teamleider bij het cluster realisatie en (tijdelijk) versterking van het cluster realisatie met een technisch specialist. De indirecte kosten stijgen gemiddeld met ongeveer € 42.000. Dit komt door hogere kosten bij de ondersteunende afdelingen.

In 2016 dalen de totale kosten ten opzichte van 2015 door een verwacht efficiencyvoordeel op de voorbereidingskosten van dijkversterking BAS van circa € 1,7 miljoen. De subsidie over de voorbereidingskosten is een forfaitair bedrag van 15% van de realisatiekosten. We verwachten dat de investeringsuitgaven circa € 1,7 miljoen lager zijn dan de subsidie-inkomsten.

## Ontwikkelingen en maatregelen 2015 en verder

### Regionale waterkeringen

Voor 2016 en 2017 verhogen we de investeringen ten opzichte van de begroting. Dit wordt ten eerste veroorzaakt doordat een aantal projecten uit 2014 naar 2015 en 2016 zijn doorgeschoven, conform besluitvorming rondom de vaart Polder Bleiswijk.

Ten tweede trekken we in overleg met de diverse wegbeheerders een aantal projecten uit 2018 en 2019 naar voren. Zo blijft de totale werklust bovendien passend voor een goede bedrijfsvoering. Zo wil de provincie in 2015 de N207 (tussen de Julianasluis en de Coenecoopbrug) reconstrueren. Door nu mee te liften in dit project worden niet alleen de projectkosten (voorbereidings- en uitvoeringskosten) gedrukt door efficiëntie (schaalvergroting en werk met werk maken) maar ook wordt de overlast voor de omgeving beperkt. Ook de reconstructie van de Bergse Linker Rottekade is twee jaar naar voren getrokken, zoals in het visiedocument "de toekomst van het zakslotengebied achter de Bergse Linker Rottekade" is omschreven.

Hierbij een overzicht van de grootste verschuivingen:

Naam kadevak	Nieuw	Oorspronkelijk
Provincialeweg I	2015	2018
Provincialeweg II	2015	2018
Noordringdijk	2015	2019
Boezemsloot Stoopwegkwartier	2016	2018
Stoofkade	2017	2016
Wilhelminakade I	2017	2016
Dorp West I	2018	nieuw (fase 2/3)
Dorp West II	2018	nieuw (fase 2/3)
Oranjewijk	2018	nieuw (fase 2/3)

Onderstaande tabel toont de te voteren bedragen uit het investeringsprogramma voor programma 1:

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018
Hoogwaterbeschermingsprogramma: Dijkversterking Krimpen	120	0	120	0	0	0
Totaal nHWBP:						
Dijkversterking Hollandsche IJssel	-3.532	-10.900	5.990	0	744	634
Project 1: Uitvoering Capelle/Moordrecht	7.200	1.200	6.000	0	0	0
Project 1: Subsidie Capelle/Moordrecht	-12.600	-12.600	0	0	0	0
Project 2: Uitvoering Krimpen/Ouderkerk	7.419	0	0	0	7.419	0
Project 2: Subsidie Krimpen/Ouderkerk	-6.675	0	0	0	-6.675	0
Project 3: Uitvoering Gouderak	10.980	500	4.990	0	0	5.490
Project 3: Subsidie Gouderak	-10.000	0	-5.000	0	0	-5.000
Project 4: Uitvoering Zuidplas/Capelle	1.434	0	0	0	0	1.434
Project 4: Subsidie Zuidplas/Capelle	-1.290	0	0	0	0	-1.290
Reconstructie primaire waterkeringen	3.065	55	640	650	860	860
Reconstructie regionale waterkeringen	9.669	890	2.713	2.171	2.184	1.711
<b>Totaal programma 1</b>	<b>9.322</b>	<b>-9.955</b>	<b>9.463</b>	<b>2.821</b>	<b>3.788</b>	<b>3.205</b>

Toelichting op geplande investeringen:

#### Dijkversterking Krimpen

Deze dijkversterking wordt door Rijkswaterstaat gefinancierd vanuit het Hoogwaterbeschermingsprogramma. De subsidie is 100% met uitzondering van de grondaankopen. In het investeringsprogramma resteert nog een bedrag van € 120.000 voor toekomstige grondaankopen.

### Dijkversterking Hollandsche IJssel

Op basis van het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma 2015-2020 en de vaststelling van de subsidieregeling per 1 april 2014 is de uitgavenplanning aangepast van de dijkversterkingsprojecten 2, 3 en 4 langs de Hollandse IJssel. Voor de eerste twee fasen (verkenning en planuitwerking) is per project 15% van de totale projectraming opgenomen, zoals door het Programmabureau HWBP wordt voorgesteld. Elke fase wordt voorlopig gesteld op de duur van twee jaar. De subsidie van 90% van de raming wordt vooraf aangevraagd en uitbetaald door het Programmabureau HWBP. Volgens de subsidievoorwaarden kan voor het project dijkversterking Capelle-Moordrecht in 2014 de gehele subsidie worden aangevraagd. Dit betekent dat voor 90% van de projectkosten ad € 14 miljoen in 2014 de subsidie van ongeveer € 12,6 miljoen aangevraagd en ontvangen zal worden. Tien procent van de kosten zijn het aandeel van HHSK in het kader van de projectgebonden bijdragen, zoals overeengekomen met het Rijk in het Bestuursakkoord Water.

### Reconstructie primaire waterkeringen

Afhankelijk van de resultaten van de veiligheidstoetsing komen delen van de primaire waterkering in aanmerking voor reconstructie. Voor de goedgekeurde dijkvakken geldt een regime van preventief onderhoud. Voor de afgekeurde dijkvakken geldt een regime van curatief onderhoud.

### Reconstructie regionale waterkeringen

#### *Jaarschijf 2015*

De provincie wil in 2015 de N207 (tussen de Julianasluis en de Coenecoopbrug) reconstrueren. Dit houdt in dat de hele wegfundering aangepakt gaat worden. Naast de weg ligt een drainage constructie ten behoeve van de geregelde ontwatering van de Ringvaart van de Zuidplaspolder. Deze functioneert niet meer en dient te worden vervangen tijdens de geplande ophoogwerkzaamheden. De drie kadevakken stonden oorspronkelijk gepland in 2018 en 2019. Door hier "werk met werk" te maken beperken we in grote mate de overlast voor het wegverkeer langs de N207.

Financieel houdt dat in dat er voor de jaarschijf 2015 € 675.000 meer wordt aangevraagd t.o.v. van de begroting.

ZPP018	Provincialeweg I	€ 100.000 (oorspronkelijk 2018)
ZPP019	Provincialeweg II	€ 300.000 (oorspronkelijk 2018)
ZPP021	Noordringdijk	€ 275.000 (oorspronkelijk 2019)

Tevens zijn twee projecten die oorspronkelijk voor 2014 op de planning stonden doorgeschoven (op verzoek van de wegbeheerder) naar 2015. Financieel houdt dat in dat er in 2014 € 0,5 miljoen minder wordt uitgegeven en het krediet in 2015 wordt aangevraagd.

De doorgeschoven projecten zijn:

ZPP017a	Oostringdijk II	€ 250.000 (oorspronkelijk 2014)
ZPP017b	Oostringdijk III	€ 150.000 (oorspronkelijk 2014)
BLE044	Langevaart I	€ 50.000 (oorspronkelijk 2014)
BLE045	Langevaart II	€ 50.000 (oorspronkelijk 2014)

#### *Jaarschijf 2016*

Na aanleiding van het visiedocument "de toekomst van het zakslotengebied achter de Bergse Linker Rottekade" is het kade vak RKP02 eveneens twee jaar naar voren getrokken. Hierin is afgesproken dat het gebied integraal wordt opgepakt. Dit houdt in dat na de baggerwerkzaamheden in 2015 de kade geheel wordt opgehoogd en obstakelvrij wordt gemaakt (en/of vergund).

Financieel houdt dat in dat er voor de jaarschijf 2016 € 300.000 meer wordt aan gevraagd t.o.v. van de begroting.

RKP002	Boezemsloot Stoopwegkwartier	€ 300.000 (oorspronkelijk 2018).
--------	------------------------------	----------------------------------

## Programma 2: Oppervlakte- en grondwaterbeheer

### Inhoud programma

Het hoogheemraadschap draagt zorg voor de inrichting en het beheer van het oppervlaktewater, grondwater en vaarwegen in het beheersgebied. Binnen oppervlaktewater zijn drie subthema's te onderscheiden: zoetwatervoorziening en wateraanvoer, waterkwantiteit en waterkwaliteit. Hierbij wordt uitgegaan van landelijke programma's waaraan HHSK uitvoering geeft, zoals het Nationaal Bestuursakkoord Water en Kaderrichtlijn Water.

### Beoogd effect

Het beoogde effect is het tegengaan van wateroverlast in stedelijk en landelijk gebied, de beschikbaarheid van voldoende zoet water in droge perioden, het voldoen aan ecologische doelstellingen en het in stand houden van bestaande gebruiksmogelijkheden door het op orde brengen en houden van het watersysteem.

**Ambitie:** Basisgegevens oppervlaktewater zijn op orde.

**Ambitie:** Robuust en veerkrachtig oppervlaktewatersysteem dat de verschillende gebruiksfuncties dient, goed inspeelt op extreme situaties en duurzaam van karakter is, waarbij de waterkwaliteit minstens op hetzelfde niveau blijft, zo mogelijk verbetert.

**Ambitie:** Het peilbeheer is optimaal afgestemd op gebruik, rekening houdend met lange termijn effecten en ontwikkelingen.

**Ambitie:** Duurzame zoetwatervoorziening.

**Ambitie:** Het oppervlaktewater wordt beheerd en onderhouden overeenkomstig de functies en belangen.

**Ambitie:** Grondwatertaken worden gefaseerd ingevuld.

**Ambitie:** Bij nautisch beheer (regulering) en vaarwegbeheer ligt het accent op het beschermen van de wateren, oevers en natuurwaarden op en langs vaarwegen.

### Bijstellingen en ontwikkelingen 2014

We voorzien geen wijzigingen of aanvullingen op de ambities en maatregelen zoals beschreven in de programmabegroting 2014. Uitzondering hierop is de onderstaande ambitie.

**Ambitie:** *Basisgegevens oppervlaktewater zijn op orde*

In 2013 is de legger voor de Polder de Wilde Veenen, de Rotte en waterberging Eendragtspolder vastgesteld. De methode die we hierbij hebben toegepast kost echter teveel tijd. Dat bleek bij het voorbereiden van de legger van de Zuidplaspolder en de Binnenwegsepolder. Daarom hebben we besloten de leggers op een andere manier op te stellen. Het verschil in aanpak zit in de basiskaart die we als vertrekpunt hanteren. De eerste aanpak ging uit van de oude legger (1997) waarop vervolgens alle aanpassingen in het watersysteem, zoals vergunningen, nieuwe wijken, werden verwerkt. In de nieuwe aanpak gaan we uit van de huidige kaart van het watersysteem. Dit betekent dat in 2014 de legger voor het Schielandse deel van het beheergebied wordt voorbereid en in 2015 wordt aangeboden voor vaststelling. Recent vastgestelde leggers worden hierin opgenomen.

## Financiën 2014

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Bedragen x €1.000			
<b>Programma 2: Oppervlakte en grondwater</b>	<b>Begroting 2014 Jaarschijf 2014</b>	<b>VJN 2014</b>	<b>Vershil VJN- Begroting 2014</b>
Eigen plannen	2.356	2.513	157
Plannen van derden	65	65	-1
Beheersinstrumenten watersystemen	1.368	1.371	3
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	7.471	6.829	-642
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	4.390	4.370	-20
Beheer hoeveelheid water	7.548	7.741	193
Calamiteitenbestrijding watersystemen	181	181	0
Monitoring watersystemen	1.154	1.220	66
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	64	63	-1
<b>Totaal</b>	<b>24.598</b>	<b>24.352</b>	<b>-245</b>

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

De kosten op het programma zijn € 245.000 lager dan voorzien in de programmabegroting. Het onderstaand overzicht toont de verschillen per kostensoort.

	PB 2014	VJN 2014	Vershil
Afschrijvingen	5.538.579	5.612.619	74.040
Indirecte kosten	3.311.866	3.473.902	162.036
Overige exploitatiekosten	7.795.850	7.202.470	-593.380
Personeelslasten	5.543.635	5.651.710	108.075
Rente	2.407.598	2.411.718	4.120
<b>Totaal</b>	<b>24.597.527</b>	<b>24.352.418</b>	<b>-245.109</b>

Op het beleidsproduct eigen plannen zijn incidenteel meer uren opgenomen voor het opstellen van het nieuwe waterbeheerplan. Hierdoor nemen de personeelskosten toe met circa € 100.000 en de indirecte kosten met circa € 50.000. Dat zijn de doorberekende kosten van de ondersteunende producten. Zie het hoofdstuk over ondersteunende producten voor meer informatie.

Op het beleidsproduct aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen zijn de kosten circa € 125.000 hoger door hogere afschrijvingskosten (€ 55.000) en hogere doorberekende rentekosten (€ 40.000). Daarnaast is het budget voor onderhoud van watergangen structureel verhoogd met € 25.000 voor het onderhouden van waterlopen in de wijk Oosterheem in Zoetermeer. Van de gemeente Zoetermeer heeft HHSK hiervoor een afkoopsom ontvangen van € 738.430. Deze afkoopsom is in deze voorjaarsnota begroot als incidentele bijdrage van derden. Vooral hierdoor zijn de totale kosten op dit beleidsproduct lager dan in de begroting 2014.

Op beleidsproduct beheer hoeveelheid water nemen de kosten met circa € 190.000 toe. Op basis van de gerealiseerde kosten in 2013 is het budget voor elektriciteit verhoogd met € 78.000. De capaciteit van een aantal gemalen is namelijk vergroot om het wateraanbod goed te kunnen verwerken. De vaste lasten voor elektriciteit zijn daarom gestegen. Overigens is het budget voor elektriciteit bij programma 2 Afvalwaterketen verlaagd met € 77.000. Daarnaast leidt het aanpassen van de urenbegroting tot ruim € 55.000 hogere doorberekende personeelskosten; de indirecte kosten stijgen met € 70.000.

Op beleidsproduct monitoring watersystemen is het budget voor onderzoekskosten verhoogd met € 60.000. Deze incidentele verhoging is noodzakelijk om de bijdrage van HHSK aan Aquon en de visstand onderzoeken te kunnen financieren.

## Ontwikkelingen en maatregelen 2015 en verder

Op het voorgenomen programma worden geen wijzigingen of aanvullingen voorzien. In het waterbeheerplan 2016-2021 zullen nieuwe doelen en maatregelen worden opgenomen.

## Financiën 2015 en verder

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

	2015	2016	2017	2018
Bedragen x € 1.000				
<b>Oppervlakte en grondwater</b>				
Eigen plannen	2.262	2.096	2.152	2.181
Plannen van derden	65	65	66	67
Beheersinstrumenten watersystemen	1.546	1.545	1.480	1.502
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	7.535	7.234	7.080	7.009
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	4.506	4.481	4.450	4.424
Beheer hoeveelheid water	8.324	8.676	8.837	9.143
Calamiteitenbestrijding watersystemen	183	182	183	184
Monitoring watersystemen	1.167	1.172	1.170	1.172
Inrichting en onderhoud vaarwegen en havens	64	62	62	62
<b>Voorjaarsnota 2014</b>	<b>25.652</b>	<b>25.512</b>	<b>25.481</b>	<b>25.744</b>
<b>Begroting 2014</b>	<b>25.268</b>	<b>25.139</b>	<b>25.383</b>	<b>-</b>
<b>Verschil</b>	<b>384</b>	<b>373</b>	<b>98</b>	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting effecten meerjarig:

De kosten zijn de komende jaren gemiddeld € 285.000 hoger dan in de programmabegroting voorzien. De afschrijvingskosten stijgen gemiddeld met € 70.000, omdat we sinds de begroting 2013 met een vertragingsfactor van vijf procent op de afschrijvingskosten van lopende projecten rekenen. In de jaarrekening 2013 zijn een groot aantal investeringsprojecten waaronder het project Eendragtspolder afgesloten. De werkelijke afschrijvingskosten van dit project zijn daardoor vijf procent hoger dan geraamd in de programmabegroting 2014. De vertragingsfactor op afschrijvingskosten wordt toegepast omdat elk jaar blijkt dat minder projecten gereed komen dan door budgethouders was geraamd.

Ook de overige exploitatiekosten stijgen structureel met gemiddeld € 120.000 door een hoger budget voor elektriciteit, onderhoud watergangen en verzekeringskosten. In 2015 en 2016 zijn bovendien de personeelskosten circa € 70.000 hoger door een tijdelijke uitbreiding van de personeelsformatie met een projectleider. Als de personeelskosten en overige exploitatiekosten stijgen, nemen de indirecte kosten automatisch toe. Dit komt omdat de kosten van de ondersteunende beheerproducten worden doorberekend aan de primaire beleidsproducten op basis van het aandeel directe uren en het aandeel directe kosten. De indirecte kosten op programma 2 stijgen gemiddeld met € 188.000. Overige verschillen worden verklaard door lagere rentekosten door een iets lager renteomslagpercentage over toekomstige investeringsuitgaven.

In 2016 dalen de totale kosten ten opzichte van 2015 omdat sinds de voorjaarsnota 2013 een verlaging van de personeelsformatie met een beleidsadviseur watersystemen is begroot. Tevens dalen de totale kosten in 2016 doordat tijdelijke uitbreiding van de personeelsformatie (met een hydroloog en een technisch specialist) dan eindigt.

Onderstaande tabel toont de te voteren bedragen uit het investeringsprogramma voor programma 2.

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	TOTAAL	2014	2015	2016	2017	2018
Wateropgave 2015	25.853	12.259	1.586	4.765	3.560	3.682
KRW Kaderrichtlijn water	2.293	205	225	822	514	527
Peilbesluiten en leggers	1.800	600	450	250	250	250
Stedelijke Waterplannen	2.315	56	250	801	603	605
Renovatie kunstwerken WS	2.233	0	253	566	682	733
Te activeren uren personeel	7.300	400	900	2.000	2.000	2.000
<b>Totaal programma 2</b>	<b>41.794</b>	<b>13.520</b>	<b>3.664</b>	<b>9.204</b>	<b>7.609</b>	<b>7.797</b>

Toelichting op geplande investeringen:

#### Wateropgave 2015

Dit betreft het uitvoeren van maatregelen die volgens het Nationaal Bestuursakkoord Water moeten worden genomen om te voldoen aan de normering. Hierdoor wordt de waterstaatkundige structuur versterkt in het hele beheersgebied van HHSK. De financiële gevolgen zijn uitgewerkt in het Waterbeheerplan 2010-2015. Voor de toekomstige Wateropgave in 2016 en daarna is in deze voorjaarsnota een bedrag geraamd van € 3 miljoen per jaar. In het nog op te stellen WBP 2016-2021 zal dit investeringsbedrag nader worden onderbouwd.

#### Kaderrichtlijn Water

De Europese Kaderrichtlijn Water heeft als hoofddoel de daartoe aangewezen grond- en oppervlaktewaterlichamen waar mogelijk te verbeteren. HHSK zal tot en met 2015 diverse maatregelen uitvoeren die voortvloeien uit het stroomgebied beheersplan 'Rijndelta'. Voor de periode na 2015 moeten nog maatregelen worden opgesteld en afgestemd.

#### Peilbesluiten en leggers

Deze investeringen worden aangewend voor de realisatie van de peilbesluiten. De eisen aan het onderhoud van sloten en kanalen (de watergangen) worden vastgelegd in de legger.

#### Stedelijke waterplannen

De maatregelen in het stedelijk water zijn versoerd naar wat wettelijk verplicht is. De stedelijke waterplannen worden gebruikt om onze doelen voor NBW, KRW en onderhoud te realiseren. Bemensing en financiering vindt plaats vanuit de hiervoor beschikbare formatie en middelen. In voorgaande begrotingen zijn de beschikbare investeringsbudgetten doorgeschoven naar 2017 en de jaren daarna. Deze budgetten blijven beschikbaar voor invulling van het nieuwe Waterbeheerplan en voor de bijgestelde of nieuwe ambities van het volgende bestuur.

In dit investeringsplan is ook de aanleg van natuurvriendelijke oevers, die niet bij het programma Kaderrichtlijn Water horen, opgenomen.

#### Renovatie van kunstwerken van watersystemen

Deze investeringen zijn bedoeld voor de geplande renovatie van gemalen en/of kunstwerken.

#### Te activeren uren personeel

Voor de uitvoering van investeringsprojecten worden jaarlijks de uren van personeel geactiveerd, voor zover voldaan wordt aan onze strengere criteria daarvoor in het kader van duurzaam financieel beheer.

## Programma 3: Afvalwaterketen en emissies

### Inhoud programma

Het hoogheemraadschap draagt zorg voor het transporteren en zuiveren van het afvalwater, inclusief de slibverwerking en ziet toe op de aanpak van emissies vanuit de rioleringen en de diffuse bronnen naar het oppervlaktewater.

### Beoogd effect

Waarborgen van de volksgezondheid en een aantrekkelijke leefomgeving, waarbij het huidige niveau van het zuiveringenbeheer wordt behouden en er tijdig wordt ingespeeld op toekomstige hogere eisen en waarbij de emissies uit de rioleringen en de diffuse bronnen verder worden teruggedrongen ten behoeve van een betere waterkwaliteit.

**Ambitie:** Optimaliseren van de eigen taak binnen de afvalwaterketen door een bijdrage te leveren aan de duurzaamheid, de efficiëntie en de effectiviteit.

**Ambitie:** Het terugdringen van emissies vanuit rioleringen, waarbij gemeenten zorg dragen voor de riolering en HHSK bevoegd gezag is en toeziet op de realisatie.

**Ambitie:** Het terugdringen van diffuse lozingen uit de glastuinbouw, de landbouw, het beheer van terreinen en de bouw.

### Bijstellingen en ontwikkelingen 2014

Op het voorgenomen programma worden geen wijzigingen of aanvullingen voorzien.

### Financiën 2014

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Bedragen x €1.001			
Programma 3: Afvalwaterketen en emissies	Begroting 2014 Jaarschijf 2014	VJN 2014	Verschil VJN- Begroting 2014
Eigen plannen	401	417	16
Plannen van derden	11	12	1
Getransporteerd afvalwater	6.646	6.483	-163
Gezuiverd afvalwater	11.176	11.212	36
Verwerkt slib	4.994	5.032	38
Afvalwaterbehandeling door derden	11.070	11.059	-11
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	1.051	966	-85
Aanpak diffuse emissies derden	121	118	-3
<b>Totaal</b>	<b>35.472</b>	<b>35.300</b>	<b>-172</b>

Afrondingsverschillen mogelijk

### Toelichting:

Ten opzichte van de programmabegroting zijn de kosten op programma 3 afgenomen met € 172.000. Het onderstaand overzicht toont de verschillen per kostensoort.

	PB2014	VJN2014	Verschil 2014
Afschrijvingen	6.821.511	6.638.101	-183.410
Indirecte kosten	2.756.000	2.819.249	63.249
Overige exploitatiekosten	20.001.496	19.948.849	-52.647
Personeelslasten	3.522.623	3.505.732	-16.891
Rente	2.370.260	2.387.609	17.348
<b>Totaal</b>	<b>35.471.890</b>	<b>35.299.540</b>	<b>-172.351</b>

De grootste budgetwijzigingen zijn zichtbaar op de beleidsproducten getransporteerd afvalwater en rioleringsplannen en subsidies lozingen. De verlaging van het budget op getransporteerd afvalwater is opgebouwd uit:

- € 83.000 lagere personeelskosten: deze zijn verschoven naar de beleidsproducten eigen plannen, gezuiverd afvalwater en verwerkt slib;
- € 48.000 lagere afschrijvingskosten als gevolg van doorlopen van een project in 2014;
- € 27.000 lagere energiekosten op basis van de gerealiseerde kosten in 2013.

Daarnaast is op basis van de gerealiseerde kosten in 2013 het budget voor energiekosten op beleidsproduct gezuiverd afvalwater verlaagd met circa € 50.000. Toch stijgen de totale kosten van dit beleidsproduct ten opzichte van de programmabegroting. Dat wordt ten eerste veroorzaakt door een lagere opbrengst van de afvalwaterzuivering voor derden door een nieuwe overeenkomst met het hoogheemraadschap van Rijnland (zie hoofdstuk 5.2 voor een nadere toelichting). Ten tweede stijgen de kosten op het beleidsproduct gezuiverd afvalwater door iets hogere doorberekende personeelskosten (uren) en indirecte kosten.

De verlaging op het beleidsproduct rioleringsplannen en subsidies lozingen komt door lagere afschrijvingskosten. Er zijn twee projecten niet afgesloten in de jaarrekening 2013. In de programmabegroting 2014 gingen we er nog vanuit dat deze in 2013 afgerond zouden worden.

### Bijstellingen 2015 en verder

#### Samenwerking

In de periode 2014- 2015 komt er meer duidelijkheid over welke samenwerkingsvormen met waterschappen en gemeenten kansrijk zijn. Een eventuele keuze voor vergaande samenwerking binnen de afvalwaterketen heeft uiteraard invloed op het programma voor de afvalwaterketen.

#### Themista (voorheen Thermocrack)

In 2014 wordt gestart met de pilotinstallatie voor Themista. Bij goede resultaten van deze pilot vragen we in 2015 een krediet aan voor het demonstratieproject. Die beslissing zullen we nemen op basis van een integrale kostenafweging die door toepassing van Themista moeten dalen. In de meerjarenbegroting is zowel het benodigde investeringsplan als de mogelijke minimale kostenbesparing van de exploitatiekosten verwerkt.

#### Bijdrageregeling afkoppelen van verhard oppervlak

De bijdrageregeling wordt in 2014 beëindigd en geëvalueerd. Mogelijk geeft de evaluatie aanleiding voor een nieuwe aangepaste bijdrageregeling. Hiervoor zijn nu geen middelen opgenomen in de meerjarenbegroting.

### Financiën 2015 en verder

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Bedragen x €1.001				
Afvalwaterketen en emissies	2015	2016	2017	2018
Eigen plannen	433	431	438	444
Plannen van derden	12	12	12	13
Getransporteerd afvalwater	6.264	6.232	5.245	5.205
Gezuiverd afvalwater	11.675	12.857	13.160	13.339
Verwerkt slib	5.274	5.239	5.166	5.172
Afvalwaterbehandeling door derden	11.104	11.036	11.191	11.194
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	1.061	997	730	607
Aanpak diffuse emissies derden	121	120	121	122
<b>Voorjaarsnota 2014</b>	<b>35.943</b>	<b>36.924</b>	<b>36.064</b>	<b>36.097</b>
<b>Begroting 2014</b>	<b>35.764</b>	<b>36.774</b>	<b>35.743</b>	<b>-</b>
<b>Verschil</b>	<b>179</b>	<b>150</b>	<b>321</b>	

Afrondingsverschillen mogelijk

#### Toelichting:

De kosten zijn de komende jaren gemiddeld € 217.000 hoger dan in de programmabegroting. De rente- en afschrijvingskosten stijgen gemiddeld met € 205.000 door de nieuwe investering in Themista (voorheen Thermocrack) en door verschuivingen in de investeringsplanning. Een aantal investeringen voeren we eerder uit of ronden we eerder af dan in de programmabegroting was voorzien. De investering in Themista wordt naar verwachting snel terugverdiend, want vanaf 2017 dalen de overige exploitatiekosten met minimaal € 235.000 per jaar als Themista succesvol is. De besparing is nog zeer voorzichtig geraamd. Deze besparing kunnen we na de pilot nauwkeuriger bepalen.

Vanaf 2015 dalen de overige exploitatiekosten met gemiddeld € 45.000 door lagere energiekosten en hogere verzekeringskosten.

Verder stijgen de indirecte kosten op programma 3 gemiddeld € 100.000 per jaar vanaf 2015 door hogere kosten op de ondersteunende producten (zie toelichting bij de ondersteunende producten).

Tot slot dalen in 2016 de personeelskosten ten opzichte van 2015 doordat sinds de voorjaarsnota 2013 een verlaging van de personeelsformatie met een specialist procesbeheer en onderhoud is begroot.

Onderstaande tabel toont de te voteren bedragen uit het investeringsprogramma voor programma 3:

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018
Renovaties awzi's	9.819	330	1.665	1.849	2.575	3.400
Proces automatisering AWK	490	0	490	0	0	0
Uitv. studies en efficiëntiepl.	2.300	250	2.050	0	0	0
Renovatie transportstelsels	3.658	575	1.634	133	1.200	116
Bijdragen aan gemeenten	1.030	0	0	1.030	0	0
Bemonsteringsapparatuur	100	0	100	0	0	0
Subsidie/bijdrage regelingen	500	150	0	50	100	200
<b>Totaal programma 3</b>	<b>17.897</b>	<b>1.305</b>	<b>5.939</b>	<b>3.062</b>	<b>3.875</b>	<b>3.716</b>

bedragen x € 1.000

#### Toelichting op geplande investeringen:

Jaarlijks worden de investeringsplannen op de meest recente inzichten bijgesteld. Deze verfijning leidt veelal tot enige herziening van de planning in de verwachte uitgaven. De totale omvang van de investeringen voor programma 3 is niet aangepast ten opzichte van de programmabegroting 2014. Uitzondering hierop is de nieuwe investering voor de bouw van de praktijkinstallatie Themista.

#### Renovatie awzi's

Gelet op de leeftijd van de zuiveringsinstallaties Kralingseveer, Kortenoord en Groenedijk is in de meerjarenbegroting investeringen rekening gehouden met vervangingsinvesteringen op deze zuiveringen, de te vervangen onderdelen of specifieke renovatiewerkzaamheden zijn deels nog niet in detail benoemd.

Daarnaast zijn voor de bovengenoemde zuiveringen en voor awzi Berkenwoude en awzi Haastrecht een aantal vervangingen en renovaties gepland. Deze vervangingen en renovaties voeren we in 2015 en 2016 uit. Ook is na de planperiode een investering opgenomen voor het vergroten van de capaciteit van awzi Kortenoord en voeren we de renovatie van awzi De Grootte Zaag uit.

#### Procesautomatisering AWK

Het krediet voor de laatste uitvoerings- en nazorgfase vragen we eerder dan gebruikelijk namelijk in juni 2014 aan. Zo kan de uitvoering van de laatste fase tijdig voorbereid worden. De uitgaven voor deze laatste uitvoeringsfase zullen hoofdzakelijk in 2015 plaatsvinden.

### Uitvoering studies en efficiëntieplannen

Deze investeringen zijn in de meerjarenbegroting opgenomen voor het realiseren van de aanpassingen die komen uit de plannen voor energie-efficiëntie. Conform de intenties van het Energie Efficiëntieplan II is voor de periode 2014 - 2016 een budget van € 250.000 gereserveerd.

Voor de bouw van de praktijkinstallatie Themista is een netto investering opgenomen van € 2,0 miljoen (bruto investering € 2,7 miljoen, toegekende subsidie circa € 700.000). Deze investering vragen we in 2015 aan en voeren we in 2016 uit. In de loop van 2015 nemen we op basis van de resultaten uit de pilot Themista een besluit tot de realisatie van de praktijkinstallatie, dan wel tot stopzetten van het project.

### Renovatie transportstelsels

De hieronder opgenomen investeringen zijn bedoeld voor de nieuwbouw van het rioolgemaal Westergouwe en de renovatie van het afvalwatertransportsysteem Zuidplas. Daarnaast wordt in 2014 een tekeningen beheerssysteem (software applicatie) aangeschaft en in gebruik genomen voor het onderhoud en beheer van het transportstelsel.

### Bijdragen van gemeenten

Voor de nieuwbouw van rioolgemaal Triangel wordt een deel van de kosten voor projectleiding aan de gemeente doorbelast. Het aandeel in de realisatiekosten wordt door de aannemer rechtstreeks in rekening gebracht bij de gemeente. Voor rioolgemaal Westergouwe worden vergelijkbare afspraken gemaakt met de gemeente.

### Bijdragen aan gemeenten

Bijdragen aan de gemeenten voor de renovatie van rioolgemaal in het beheer van de gemeenten. Het betreft hier gemalen en persleidingen in de gemeenten Zoetermeer, Capelle aan den IJssel en Rotterdam. De jaren van voteren en de hoogte van onze bijdragen worden jaarlijks aangepast aan de hand van de bijgestelde plannings van de beherende gemeenten. Binnen de planperiode wordt een bijdrage aan de gemeente Rotterdam en aan de gemeente Capelle aan den IJssel verwacht.

### Bemonsteringsapparatuur

Het opgenomen bedrag is bestemd voor het vervangen van bemonsteringsapparatuur.

### Subsidie / bijdrageregelingen

Deze investering omvat twee bijdrageregelingen, te weten:

- o De bijdrageregelingen aan de gemeenten om bij renovatieprojecten aan het rioleringsstelsel van bestaande en bebouwde gebieden de hemelwaterafvoer af te koppelen van het rioolstelsel, zodat het schone hemelwater terecht komt in een watergang. De huidige regeling loopt tot en met 2014. De ontvangen aanvragen voor bijdragen zijn hoger dan het nog beschikbare krediet. We stellen voor om het investeringsplan voor de bijdrageregeling aansluiting glastuinbouw met € 150.000 te verlagen ten gunste van een aanvullend investeringsbedrag voor de afkoppelbijdrage, zodat alle ingediende aanvragen gehonoreerd kunnen worden;
- o De bijdrageregeling die wordt aangewend ter stimulering van de gemeenten om de lozingen uit de glastuinbouw op de riolering aan te sluiten. Alleen gemeente Lansingerland heeft op dit gebied nog maatregelen uit te voeren. In de verwachting, dat ook na de planhorizon van het Waterbeheerplan deze bijdragen worden verleend, is op grond van het gebleken uitgavenpatroon een deel van de geraamde bijdragen tot na de planperiode uitgesteld. Het streven is om in 2014, samen met de gemeente, te komen tot een realistische planning van de uitvoer van de maatregelen. De geplande investeringsruimte na verlaging (ten gunste van de afkoppelbijdrage) is maximaal € 350.000.

## Programma 4: Wegenbeheer

### Inhoud programma

Het hoogheemraadschap draagt zorg voor het beheer van het wegennet buiten de bebouwde kom in de Krimpenerwaard, uitgezonderd de provinciale wegen.

### Beoogd effect

Waarborgen van voldoende bereikbaarheid, verkeersveiligheid en berijdbaarheid.

### Ambities planperiode 2010-2015

**Ambitie:** Op termijn overdragen van het wegenbeheer aan derden; tot dat moment wordt nauw samengewerkt met betrokken partijen.

**Ambitie:** Het behoud van de kwaliteit van de wegen met extra aandacht voor de veiligheid.

### Bijstellingen en ontwikkelingen 2014

Op het voorgenomen programma worden geen wijzigingen of aanvullingen voorzien.

### Financiën 2014

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Bedragen x € 1.000			
Programma 4: Wegen	Begroting 2014 Jaarschijf 2014	VJN 2014	Verschil VJN- Begroting 2014
Eigen plannen	34	35	2
Plannen van derden	32	22	-10
Beheersinstrumenten wegen	58	59	1
Aanleg en onderhoud wegen	3.448	3.011	-436
Wegenverkeersregeling en-verkeersveiligheid	506	485	-21
<b>Totaal</b>	<b>4.077</b>	<b>3.612</b>	<b>-465</b>

Afrondingsverschillen mogelijk

### Toelichting:

Programma 4 Wegenbeheer kent een voordeel van ongeveer € 465.000. Dit komt omdat in de boekhouding een correctie heeft plaatsgevonden op de afschrijvingstermijnen van de wegen en van de wegbruggen. Tijdens het invoeren van het nieuwe afschrijvingsbeleid per 1 januari 2014 in de boekhouding bleken de genoemde afschrijvingstermijnen niet goed ingericht te zijn. Sinds 1 januari 2012 zijn de afschrijvingstermijnen van wegen en wegbruggen verlengd. In de boekhouding werden de wegen nog in 15 jaar afgeschreven in plaats van 20 jaar en de wegbruggen in 30 jaar in plaats 40 jaar. Dit is in per 1 januari 2014 gecorrigeerd in de boekhouding. Hierdoor zijn de afschrijvingskosten vanaf 2014 lager. Dit is in deze voorjaarsnota verwerkt.

Op beleidsproduct aanleg en onderhoud wegen zijn de afschrijvingskosten ongeveer € 410.000 lager. Tevens zijn de doorberekende personeelskosten circa € 24.000 lager omdat een deel van de begrote uren zijn verschoven naar het beleidsproduct Wegenverkeersregeling en – verkeersveiligheid.

Op het beleidsproduct wegenverkeersregeling en –verkeersveiligheid zijn de afschrijvingskosten ruim € 50.000 lager, de doorberekende personeelskosten circa € 24.000 hoger en de indirecte kosten circa € 4.000 hoger. Indirecte kosten zijn de doorberekende kosten van de

ondersteunende producten. Zie het hoofdstuk over ondersteunende producten voor meer informatie.

### Ontwikkelingen en maatregelen 2015 en verder

Op het voorgenomen programma worden geen wijzigingen of aanvullingen voorzien. In het waterbeheerplan 2016-2021 zullen nieuwe doelen en maatregelen worden opgenomen.

### Financiën 2015 en verder

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Bedragen x € 1.000				
<b>Wegenbeheer</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>
Eigen plannen	37	37	38	38
Plannen van derden	23	23	24	24
Beheersinstrumenten wegen	60	60	61	62
Aanleg en onderhoud wegen	3.035	3.475	3.920	3.988
Wegenverkeersregeling en-verkeersveiligheid	500	509	507	518
<b>Voorjaarsnota 2014</b>	<b>3.655</b>	<b>4.103</b>	<b>4.550</b>	<b>4.630</b>
<b>Begroting 2014</b>	<b>4.194</b>	<b>4.529</b>	<b>4.832</b>	<b>-</b>
<b>Verschil</b>	<b>-539</b>	<b>-426</b>	<b>-282</b>	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

De netto kosten van het wegenbeheer zijn gemiddeld € 386.000 lager dan voorzien in de programmabegroting. Dit komt vooral door de correctie op de afschrijvingstermijnen voor de wegen en wegbruggen. Per jaar zijn de afschrijvingskosten gemiddeld € 307.000 lager. Het overige verschil wordt voornamelijk verklaard door lagere rentekosten door een iets lager renteomslagpercentage over toekomstige investeringsuitgaven.

Onderstaande tabel toont de te voteren bedragen uit het investeringsprogramma voor programma 4:

Bedragen x € 1.000						
<b>Investering</b>	<b>Te voteren investeringsbedragen</b>					
	<b>Totaal</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>
Reconstructie polderwegen	14.563	2.160	2.632	1.443	4.755	3.573
Vervanging wegbruggen	5.267	1.130	1.014	1.018	1.089	1.018
Aanpak black en grey spots	250	50	100	0	100	0
<b>Totaal programma 4</b>	<b>20.080</b>	<b>3.340</b>	<b>3.746</b>	<b>2.461</b>	<b>5.944</b>	<b>4.590</b>

Toelichting op (geplande) investeringen:

#### Reconstructie polderwegen

In de voorjaarsnota 2013 is een bezuiniging opgelegd van € 1,5 miljoen minder investeringsuitgaven voor de wegentaak in de jaren 2014 tot en met 2016. De huidige verwachting is dat circa € 2,2 miljoen minder uitgegeven wordt voor de reconstructie van polderwegen in deze jaren. Ten eerste komt dit door een gunstige aanbesteding en verlaging van de risicoreservering bij het reeds in uitvoering zijnde project reconstructie Benedenkerkseweg, Benedenheulseweg en Schenkel. Ten tweede komt dit door het temporiseren van het categoriseringsplan van HHSK. Hieronder staat een nadere toelichting op beide projecten.

#### *Reconstructie Benedenkerkseweg Noord, Benedenheulseweg en Schenkel, planjaar 2014*

Het uitgavenpatroon van deze investering is met € 2 miljoen verlaagd. Dit komt door een gunstige aanbesteding en een verlaging van de risicoreservering. Het project is al in uitvoering. Hierdoor kan een goede inschatting gemaakt worden van de uiteindelijke kosten van het project en de eventueel benodigde risicoreservering voor meerwerk. We konden door de innovatieve wijze van aanbesteden voordeel halen. Bij deze vorm mag de markt een deel van het ontwerp bepalen. Hierdoor worden de kracht en innovatieve mogelijkheden van de aannemers benut.

### Categorisering, planjaar 2015 en 2016

De uitvoering van noodzakelijke aanpassingen aan de wegen om te voldoen aan het vastgestelde categoriseringsplan van HHSK wordt getemporeerd. Voor de komende jaren staan er geen urgente projecten gepland. Daarom zijn de investeringsplannen voor categorisering in de jaren 2015 en 2016 komen te vervallen (beide planjaren stonden gepland voor € 100.000). De noodzakelijke aanpassingen zullen zoveel mogelijk tegelijkertijd met onderhoudswerkzaamheden worden uitgevoerd.

### Vervanging wegbruggen

Deze investering betreft het vervangen van wegbruggen door duikers of nieuwe bruggen in de Krimpenerwaard.

### Aanpak black- en greyspots

De investering in 2014 is met € 100.000 verlaagd. Door de adequate aanpak van onveilige locaties in de afgelopen jaren is de geplande investering voor dit jaar niet noodzakelijk. De gevolgde aanpak om onveilige locaties zoveel mogelijk te combineren met geplande werkzaamheden is daarmee succesvol. Deze werkwijze blijven we ook voor de toekomst volgen, waarbij alternatieve inkomstenbronnen worden aangeboord.



*Foto: Brug over de Loet*

## Programma 5: Omgeving en organisatie

### Inhoud programma

Het programma bestaat de onderdelen die betrekking hebben op de wijze waarop de primaire taken (waterkeringen, watersysteem, zuiveringen, wegen) worden uitgevoerd en de onderdelen die de primaire taken ondersteunen. De gewenste manier van uitvoeren is verwoord in het WBP, waarbij als leidend thema is gesteld dat de omgeving centraal moet staan.

De bestuurlijk meest relevante thema's zijn:

- gebiedsgerichte aanpak;
- calamiteiten zorg;
- vergunningverlening, toezicht en handhaving;
- communicatie- en informatiebeleid;
- klimaat en duurzaamheid;
- financieel beleid, waaronder Treasury en heffing & invordering;
- organisatiebeleid en Human Resource Management (HRM).

### Beoogd effect

Een betrouwbare organisatie met een goede verhouding met de burgers, het bedrijfsleven en maatschappelijke organisaties, en de medewerkers.

Er is ruimte en aandacht voor maatschappelijke ontwikkelingen en de bewoners in het gebied, met een zo breed mogelijk draagvlak bij de besluitvorming.

Er is ruimte en aandacht voor de ontwikkeling van de organisatie en de medewerkers zelf, daarbij inspeland op ontwikkelingen en vereisten vanuit de maatschappij. Dit alles door de taken uit te voeren op een maatschappelijk verantwoorde wijze, waarbij leefbaarheid, veiligheid, werkomgeving, klimaat en duurzaamheid centraal staan.

### Ambities planperiode 2011-2015

Ambitie: Tijdige en kwalitatief goede inbreng van wateraspecten in het beleid en de plannen voor ruimte, milieu en groen

Ambitie: Uitmuntende calamiteiten zorg

Ambitie: Omgevingsgerichte en vlotte vergunningverlening met doeltreffende en risicogerichte handhaving ten behoeve van een juiste naleving

Ambitie: Tijdige en heldere communicatie met derden; bereikbaar en aanspreekbaar voor derden

Ambitie: Invulling van nationale en internationale doelstellingen voor klimaat en duurzaamheid, voor zover ze passen binnen de taken en verantwoordelijkheden

Ambitie: Transparantie en verantwoording van het gevoerde beleid en beheer, zowel in- als extern door te werken vanuit klantgerichtheid en professionaliteit in de gehele organisatie

### Bijstellingen en ontwikkelingen 2014

Behoudens het onderstaande voorzien we geen wijzigingen of aanvullingen op de ambities en maatregelen zoals beschreven in de programmabegroting 2014.

In de begroting 2014 staan enkele doelen met betrekking tot crisisbeheersing beschreven. De toelichting bij een aantal van deze doelen is nu verder geconcretiseerd. De aangepaste tekst is schuin gedrukt opgenomen in de toelichting hieronder.

**Doel planperiode 2010-2015:**

HHSK werkt samen met partners aan de versterking van de functionele waterkolom.

In de visie 'Samenwerking in crisisbeheersing' van de Unie van Waterschappen, wordt beschreven hoe de waterschappen in 2020 een belangrijke partner in crisisbeheersing vormen, zowel in de voorbereiding als in de feitelijke bestrijding van crisis. Dit wordt bereikt door vergaande samenwerking tussen waterschappen en door het aangaan van optimale samenwerkingsverbanden met onze belangrijkste partners in crisisbeheersing.

Dit resulteert in 2014 in:

- o Optimalisatie van de structuur van de calamiteitenorganisatie en de huidige werkwijzen om eenduidigheid, herkenbaarheid en samenwerking met partners zoals waterschappen, Rijkswaterstaat en veiligheidsregio's te versterken.
- o Competentiegerichte ontwikkeling van de leden van de calamiteitenorganisatie door een professioneel opleidings-, trainings- en oefenprogramma dat aansluit bij de persoonlijke en organisatiegerichte oefendoelen. *Hiervoor wordt een online crisisbeheersingsportaal ingericht.*
- o Onderzoek naar de mogelijke uitwisselbaarheid tussen waterschappen op het gebied van kennis, mensen en middelen bij calamiteiten.

**Doel planperiode 2010-2015:**

Het calamiteitenplan en de bestrijdingsplannen zijn actueel en afgestemd op plannen van partners.

Het hoogheemraadschap heeft door de inspanningen van de afgelopen jaren een bovengemiddeld niveau van crisisbeheersing bereikt. De komende jaren staan in het teken van het vast houden van het bereikte niveau en de verdere ontwikkeling van bepaalde specifieke onderdelen van de calamiteitenorganisatie zoals informatiemanagement, scenario denken en crisisbesluitvorming.

HHSK streeft in 2014 realisatie van de volgende producten/ resultaten/ prestaties na:

- o Doorvertaling en realisatie van de visie 'samenwerking in crisisbeheersing' in de crisismanagementprocessen van HHSK. *Op basis van de visie 'samenwerking in crisisbeheersing' wordt door de Unie van Waterschappen samen met de calamiteitencoördinatoren van de afzonderlijke waterschappen een uitvoeringsprogramma opgesteld. Dit programma beschrijft de activiteiten behorende bij het ambitieniveau in 2016, 2018 en 2020. HHSK neemt deel aan verschillende themagroepen onder het uitvoeringsprogramma.*

**Doel planperiode 2010-2015:**

Risico- en crisiscommunicatie worden verbeterd en verder geprofessionaliseerd.

Juist tijdens een calamiteit zien we hoe nieuwe media werken en dat zij een steeds grotere rol spelen in de samenleving. Dat heeft twee kanten. Ten eerste bieden nieuwe media ons de mogelijkheid om mensen snel en breed te informeren. Op die manier spelen we goed in op de informatiebehoefte van het publiek en beperken we mogelijke schade door de calamiteit. Ook kunnen we via reacties van anderen op Twitter of Facebook goed vinger aan de pols houden met betrekking tot wat er leeft bij het publiek. Ook merken we dat mensen die 'lucht krijgen' van een calamiteit snel op zoek gaan naar informatie en ook snel zelf gaan communiceren over wat er aan de hand is of over wat zij denken dat er aan de hand is. Er is dus al snel allerlei beeld- en oordeelsvorming in de wereld over onze organisatie, zonder dat we zelf nog iets gezegd hebben. Om de kansen die nieuwe media ons tijdens een calamiteit bieden te benutten en tegelijkertijd de schade van het te lang uitblijven van een reactie te beperken, is het noodzakelijk dat we onze werkwijze aanpassen.

Dit resulteert in 2014 in:

- o Positieve beïnvloeding van de beeld- en oordeelsvorming van publiek door vlot met de feiten te komen.
- o *Er wordt in 2014 een nieuwe crisiscommunicatieplan opgesteld en het nieuwe plan wordt beoefend en getoetst in de praktijk.*
- o *Er wordt een mediatraining georganiseerd voor medewerkers die in contact komen met pers en (nieuwe) media.*

### Doel planperiode 2010-2015:

HHSK past adequaat informatiemanagement toe binnen de calamiteitenorganisatie.

HHSK streeft in 2014 realisatie van de volgende producten/ resultaten/ prestaties na:

- o Implementatie van de netcentrische werkwijze van informatiemanagement bij crisisbeheersing. *Op basis van het landelijke referentiekader netcentrisch werken wordt een nulmeting uitgevoerd onder leden van de calamiteitenorganisatie. Met de resultaten van de nulmeting wordt een plan van aanpak opgesteld voor de implementatie van de netcentrische werkwijze van informatiemanagement bij crisisbeheersing.*

### Financiën 2014

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Bedragen x €1.000			
<b>Programma 5: Omgeving en organisatie</b>	<b>Begroting 2014 Jaarschijf 2014</b>	<b>VJN 2014</b>	<b>Verschil VJN- Begroting 2014</b>
Eigen plannen	1.063	1.064	1
Plannen van derden	343	346	3
Vergunningverlening en advies	1.942	1.988	46
Toezicht en handhaving*	2.289	2.177	-112
Belastingheffing	3.787	3.554	-233
Invordering	704	705	1
Bestuur	1.290	1.253	-37
Externe communicatie	1.141	1.102	-39
Algemeen	-1.179	-1.049	130
<b>Totaal</b>	<b>11.380</b>	<b>11.141</b>	<b>-239</b>

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

#### Vergunningverlening en advies

Hogere doorberekende personeelskosten door een verschuiving in de urenbegroting van beleidsproduct toezicht en handhaving naar vergunningverlening en advies. Daarnaast € 10.000 lagere afschrijvingskosten doordat een afgesloten investering onder de afschrijvingsdrempel van € 25.000 bleef en daarom in de jaarrekening 2013 in de exploitatiekosten is geboekt.

#### Toezicht en handhaving

De doorberekende personeelskosten zijn circa € 55.000 lager dan in de programmabegroting (zie product vergunningverlening en advies). Daarnaast zijn ook de indirecte kosten afgenomen met € 57.000.

#### Belastingheffing en invordering

De RBG heeft in 2013 een positief jaarrekeningresultaat behaald. Het aandeel van HHSK in dit voordelig exploitatieresultaat bedraagt circa € 228.000 en wordt in 2014 ontvangen. Daardoor zijn ook de indirecte kosten iets lager. Dat zijn de doorberekende kosten van de ondersteunende producten.

#### Bestuur

In de begroting was de vergoeding van HVC aan HHSK niet verwerkt in afwachting van nieuwe richtlijnen. Het verwerken van deze vergoeding in de voorjaarsnota is de belangrijkste reden van het dalen van de kosten op dit beleidsproduct.

### Externe communicatie

De doorberekende personeelskosten op dit beleidsproduct zijn lager doordat er iets meer uren worden besteed aan investeringsprojecten door het cluster communicatieadvies. Het betreft uren op de subsidieprojecten BAS, Krimpen en Hollandse IJssel.

### Algemeen

De interne renteopbrengst over de tariefegalisatiereserves (c.q. bespaarde rente over het eigen vermogen) is € 130.000 gedaald door een lager rentepercentage over het eigen vermogen.

### **Ontwikkelingen en maatregelen 2015 en verder**

Op het voorgenomen programma worden geen wijzigingen of aanvullingen voorzien. In het waterbeheerplan 2016-2021 zullen nieuwe doelen en maatregelen worden opgenomen.

### **Financiën 2015 en verder**

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

	Bedragen x € 1.000			
<b>Omgeving en organisatie</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>
Eigen plannen	1.044	911	931	943
Plannen van derden	277	276	285	288
Vergunningverlening en advies	2.088	2.066	2.116	2.146
Toezicht en handhaving	2.195	2.115	2.155	2.179
Belastingheffing	3.803	3.818	3.816	3.815
Invordering	723	721	754	760
Bestuur	1.348	1.695	1.718	1.743
Externe communicatie	1.089	1.077	1.107	1.127
Algemeen	-1.119	-869	-621	-433
<b>Voorjaarsnota 2014</b>	<b>11.447</b>	<b>11.810</b>	<b>12.261</b>	<b>12.567</b>
<b>Begroting 2014</b>	<b>11.614</b>	<b>12.036</b>	<b>12.131</b>	<b>-</b>
<b>Verschil</b>	<b>-167</b>	<b>-226</b>	<b>130</b>	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

#### Eigen plannen

Op het beheerproduct calamiteitenplannen is sinds de voorjaarsnota 2013 een verlaging van de personeelsformatie begroot met ingang van 2016. Hierdoor dalen de personeelskosten en de indirecte kosten vanaf 2016.

#### Plannen van derden

In 2015 zijn de totale kosten van dit beleidsproduct circa € 70.000 lager dan in 2014. Ook dit betreft een verlaging van de personeelsformatie met ingang van 2015. Deze besparing is opgenomen sinds de voorjaarsnota 2013.

#### Toezicht en handhaving

Vanaf 2016 circa € 47.000 lagere kosten van overige dienstverlening door derden voor de schouw buitengewoon onderhoud. De realisatie in 2013 gaf aanleiding tot het structureel verlagen van dit budget. Mogelijk herzien we na 2014 dit budget nogmaals op basis van bijgestelde ervaringscijfers. Het schouwproces is dan meerdere jaren uitgevoerd onder aansturing van de afdeling. Hierdoor kunnen we een beter beeld vormen over de benodigde budgetten en personele inzet.

#### Belastingheffing en invordering

Uit de conceptbegroting 2015 van de RBG blijkt dat de totale kosten van de RBG dalen ten opzichte van de meerjarenbegroting 2014-2018 van de RBG. Hierdoor zijn de kosten van heffing en invordering vanaf 2015 gemiddeld € 85.000 lager dan voorzien in de programmabegroting.

#### Bestuur

De vergoeding van HVC aan HHSK is meerjarig verwerkt en leidt tot een daling van de personeelskosten op dit beleidsproduct ten opzichte van de begroting. De oplopende kosten vanaf 2016 worden veroorzaakt door rente- en afschrijvingskosten van de investering Waterschapsverkiezingen 2015. Zie de investeringstabel hieronder voor een nadere toelichting.

### Externe communicatie

Door wettelijk publicaties via de website bekend te maken hoeft minder vaak geadverteerd te worden in de plaatselijke huis-aan-huisbladen. Daarom is het budget advertentiekosten in de voorjaarsnota 2013 verlaagd met € 100.000 vanaf 2014. Door het aflopen van contractuele verplichtingen kan in deze voorjaarsnota het budget verder omlaag met respectievelijk € 37.000 in 2015 en met € 77.000 vanaf 2016. Ook zijn de doorberekende personeelskosten op dit beleidsproduct gemiddeld € 25.000 lager doordat er iets meer uren worden besteed aan investeringsprojecten door het cluster communicatieadvies. Het betreft uren op de subsidieprojecten BAS, Krimpen en Hollandse IJssel.

### Algemeen

De bespaarde rente over het eigen vermogen neemt vanaf 2015 af doordat de tariefegalisatiereserves worden afgebouwd. Dit leidt tot een lagere interne renteopbrengst op het product Algemeen.

Het restantverschil wordt verklaard door de indirecte kosten. Dat zijn de doorberekende kosten van de ondersteunende producten. Zie het hoofdstuk over ondersteunende producten voor meer informatie.

Onderstaande tabel toont de te voteren bedragen uit het investeringsprogramma voor programma 5

	Te voteren investeringsbedragen					
Investering	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018
Verkiezingen	1.100	1.100	0	0	0	0
<b>Totaal programma 5</b>	<b>1.100</b>	<b>1.100</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

Toelichting op geplande investering:

### Verkiezingen

De waterschapsverkiezingen vinden in maart 2015 plaats, tezamen met de verkiezingen voor de Provinciale Staten. Het betreft directe verkiezingen voor de categorie van ingezetenen in het algemeen bestuur van het waterschap. De investering is in deze voorjaarsnota verhoogd van € 0,5 miljoen naar € 1,1 miljoen en wordt in vier jaar afgeschreven.

## Ondersteunende producten

De kosten van de ondersteunende producten worden verdeeld over alle andere producten. Ze vormen de indirecte kosten voor alle programma's. De methodiek van verdelen wordt beschreven in hoofdstuk 8.1 van de programmabegroting 2013.

### Financiën 2014

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Ondersteunende producten	Begroting 2014 Jaarschijf 2014	VJN 2014	Vershil VJN- Begroting 2014
Centraal management	1.930	1.906	-25
Personeel en organisatie	1.770	1.772	2
Interne voorlichting	106	99	-7
Concerncontrol en financieel beleid	2.130	2.228	98
Informatiebeleid en automatisering	3.143	3.095	-48
Huisvesting	1.505	1.512	6
Interne faciliteiten	1.887	1.833	-54
Materieelbeheer	1.294	1.430	135
Algemeen bestuurlijke- en juridische ondersteuning	474	511	37
<b>Totaal</b>	<b>14.240</b>	<b>14.385</b>	<b>146</b>

Bedragen x € 1.000

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

#### Centraal management

De afschrijvingskosten op dit product zijn € 16.000 lager doordat het bedrijfsmiddelenkrediet uit 2013 niet is aangewend (zie jaarverslag p. 58). Daarnaast zijn de personeelskosten lager doordat meer opbrengsten worden gegenereerd door het uitlenen van personeel.

#### Concerncontrol en financieel beleid

De doorberekende personeelskosten op dit beleidsproduct zijn hoger door toename van de personeelsformatie met een beleidsadviseur inkoop en aanbesteding en doordat meer uren op het product worden besteed door de subsidiecoördinator. Ook de vergoeding van SBRS is met € 10.000 naar beneden bijgesteld conform de afspraak met het bestuur van de stichting. Daarnaast hogere rentekosten. Per saldo € 98.000 hogere kosten op dit beleidsproduct.

#### Informatiebeleid en automatisering

Lagere afschrijvingskosten in 2014 doordat het project ICT-migratie langer doorloopt dan gepland.

#### Interne faciliteiten

Omdat we substantieel minder post versturen is het budget voor portokosten met € 25.000 verlaagd. Ook is het budget voor catering verlaagd met ongeveer € 25.000. Eén budget (kopieermachines) is structureel verhoogd met € 19.000. Samen met enkele kleinere voordelen, onder andere in afschrijvingskosten, vallen de kosten in totaal € 54.000 lager uit.

#### Materieelbeheer

Het leasecontract voor het wagenpark gaat in vanaf juli 2014. Daarna wordt de eerste helft van het wagenpark vervangen en voor een deel versneld afgeschreven. De begrote afschrijvingskosten stijgen daardoor met € 108.000. De overige kosten stijgen met € 27.000 doordat behalve leasekosten ook een deel van het onderhoudsbudget is gehandhaafd voor onderhoud van het huidige wagenpark in 2014.

#### Bestuurlijke en juridische ondersteuning

De doorberekende personeelskosten op dit beleidsproduct zijn € 37.000 hoger doordat er tijdelijk budget is geraamd voor een inleenkracht die een langdurig zieke medewerker vervangt.

## Financiën 2015 en verder

Netto kosten in exploitatie voor dit programma, inclusief rente- en afschrijvingskosten van investeringen (lopend en gepland):

Bedragen x €1.000				
Ondersteunende Producten	2015	2016	2017	2018
Centraal management	1.906	1.750	1.796	1.823
Personeel en organisatie	1.994	1.848	1.836	1.854
Interne voorlichting	102	108	114	117
Concerncontrol en financieel beleid	2.304	1.965	1.990	2.030
Informatiebeleid en automatisering	3.425	3.463	3.477	3.630
Huisvesting	1.501	1.472	1.701	1.694
Interne faciliteiten	1.811	1.795	1.914	1.849
Materieelbeheer	1.497	1.392	1.386	1.413
Algemeen bestuurlijke- en juridische onderst.	523	463	470	495
<b>Voorjaarsnota 2014</b>	<b>15.064</b>	<b>14.256</b>	<b>14.684</b>	<b>14.906</b>
<b>Begroting 2014</b>	<b>14.639</b>	<b>14.632</b>	<b>14.705</b>	<b>-</b>
<b>Verschil</b>	<b>425</b>	<b>-376</b>	<b>-21</b>	

Afrondingsverschillen mogelijk

Toelichting:

### Centraal management

Vanaf 2015 stijgen de personeelskosten structureel met circa € 60.000 door een toename van de personeelsformatie met een managementassistente. Maar vanaf 2016 dalen de personeelskosten met circa € 52.000 door een verlaging van de personeelsformatie van het cluster bedrijfskundig advies. Deze besparing is opgenomen sinds de voorjaarsnota 2013. Daarnaast stopt het traject voor trainees in 2015 en daarom dalen de doorberekende personeelskosten in 2016 met circa € 140.000.

### Personeel en organisatie

In 2015 stijgen de overige exploitatiekosten op dit product met € 150.000, omdat het budget advieskosten eenmalig is verhoogd met € 100.000 voor organisatie ontwikkeling ter voorbereiding op de nieuwe werkstijl en met € 50.000 voor een headhunter die personeel voor de HWBP projecten gaat werven.

### Concerncontrol en financieel beleid

Structureel hogere personeelskosten door een toename van de personeelsformatie met een adviseur inkoop en aanbesteding en doordat meer uren op het product worden besteed door de subsidiecoördinator. Het financieel systeem Gids is eind 2015 afgeschreven en daardoor lagere afschrijvingskosten vanaf 2016. Echter, de kosten voor een nog aan te schaffen financieel systeem zijn onzeker en daarom niet verwerkt in deze voorjaarsnota.

### Informatiebeleid en automatisering

Structureel lagere afschrijvingskosten doordat het uitgavenritme van ICT-investeringen (uit het informatiebeleidsplan) realistischer is geraamd. De hogere kosten in 2018 betreffen vooral afschrijvingskosten.

### Huisvesting

Het startmoment van afschrijven op het project 'renovatie Gemeenlandshuis' is verschoven van 2016 naar 2017. Eerder werd geraamd dat de renovatie in 2015 zou zijn afgerond, en dus in 2016 zou worden gestart met afschrijven.

### Interne faciliteiten

Op dit beleidsproduct is sinds de voorjaarsnota 2013 een verlaging van de personeelsformatie met een medewerker facilitair beheer begroot met ingang van 2016. Hierdoor dalen de personeelskosten en de indirecte kosten vanaf 2016.

Ten opzichte van de programmabegroting zijn enkele structurele budgetaanpassingen doorgevoerd. Ze zijn hierboven beschreven bij 'financiën 2014', en bedragen per saldo een verlaging van ongeveer € 54.000.

### Materieelbeheer

Momenteel loopt de aanbesteding voor het vervangen van onze leaseauto's. In juli start het nieuwe leasecontract met auto's op groene energie (biogas). We willen de helft van het wagenpark in 2014 en de andere helft in 2015 vervangen, om aan het MVO-doel te voldoen. De definitieve bedragen van de aanbesteding zijn nog niet bekend, de raming is nu verwerkt in deze voorjaarsnota. Het gevolg voor het budget van het wagenpark is hogere kosten in 2014 en 2015 en lagere kosten in 2016 en verder. Dit komt doordat het wagenpark in gedeeltes wordt vervangen waardoor in 2014 en 2015 versneld wordt afgeschreven op (een deel van) het huidige wagenpark. De leasekosten die HHSK gaat betalen zijn inclusief afschrijvingskosten en daardoor zijn de leasekosten hoger dan de huidige onderhoudskosten van het eigen wagenpark. Vanaf 2016 zijn de afschrijvings- en onderhoudskosten van het eigen wagenpark nihil.

### Bestuurlijke en juridische ondersteuning

De personeelsformatie in 2015 is tijdelijk verhoogd met een juridisch beleidsadviseur. Daardoor dalen de kosten vanaf 2016.

Onderstaande tabel toont de te voteren bedragen uit het investeringsprogramma voor de ondersteunende producten:

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018
Materieel HHSK	1.729	0	513	288	375	553
Informatievoorziening	3.600	200	850	850	850	850
Bedrijfsvoering	40	0	0	0	0	40
Huisvesting	5.150	5.050	20	80	0	0
<b>Totaal ondersteunend</b>	<b>10.519</b>	<b>5.250</b>	<b>1.404</b>	<b>1.301</b>	<b>1.225</b>	<b>1.443</b>

Toelichting op geplande investeringen:

#### Materieel HHSK

Het betreft de investeringen in materieel dat wordt ingezet bij het uitvoeren van de beheertaken van het waterschap. Het materieel omvat onder meer aanhangers, zoutstrooiers, tractoren, boten en pompen. Omdat de aanbesteding voor het wagenpark een 'all-in-leasecontract' betreft, is vervanging van het wagenpark niet meer in deze vervangingsinvestering opgenomen.

#### Informatievoorziening

Deze investering is gebaseerd op het informatiebeleidsplan 2011 – 2015 en het daaruit voortvloeiende meerjareninvesteringsplan.

#### Bedrijfsvoering

In 2018 is de vervanging gepland van de plotter/scanner voor GEO-informatie.

#### Huisvesting

Deze investering betreft een bedrag van € 4,2 miljoen voor uitvoering van de renovatie van het Gemeenlandshuis. Eerder is al € 0,8 miljoen aanvangs- en voorbereidingskrediet gevoteerd voor deze renovatie. Voor het huisvestingsproject wordt gewerkt aan een renovatieplan.

Uitgangspunt voor dit plan is een nieuwe werkstijl van HHSK waarvan resultaatgerichtheid, omgevingsgerichtheid en samenwerking de belangrijkste kenmerken zijn en een verbeterde dienstverlening het doel is. Het op deze werkstijl geënte huisvestingsconcept voorziet in een nieuwe entree en een achterliggende netwerkruimte die goed toegankelijk zijn en uitnodigen voor ontmoeting en overleg met derden. Dit concept gaat ook uit van kantoorinrichting en meubilair die de verscheidene manieren van werken (individueel, samenwerken, vergaderen) optimaal ondersteunen. Het huidige kantoormeubilair is verouderd en voldoet niet aan de gestelde eisen en moet daarom voor een belangrijk deel worden vervangen. Op basis van een eerste kostenbegroting bedraagt de benodigde investering in de vervanging van het meubilair € 0,95 miljoen. Als referentiekader is hierbij de raming voor kantoorinrichting en meubilair van de RBG aangehouden. Voor het huisvestingsproject wordt met een interieurarchitect bekeken of gedeeltelijk hergebruik van bestaand meubilair mogelijk is en of andere besparingen mogelijk zijn.

## 7. Meerjarenraming 2014 tot en met 2018

### 7.1 Financiële ontwikkelingen 2014 tot en met 2018

Begrotingstekort	2014	2015	2016	2017	2018
Programmabegroting 2014	€ 5.726	€ 7.305	€ 4.860	€ 4.159	
Voorjaarnota 2014	€ 4.574	€ 7.132	€ 5.064	€ 5.187	€ 3.974
Verschil	-€ 1.152	-€ 173	€ 204	€ 1.028	

*Afrondingsverschillen zijn mogelijk*

Bovenstaande tabel geeft de verschillen in het begrotingstekort ten opzichte van de programmabegroting 2014 weer voor de jaren 2014 tot en met 2018. Over de planperiode 2014 tot en met 2017 neemt het totale begrotingstekort af met circa € 0,1 miljoen. Dit is een combinatie van dalende kosten en dalende belastingopbrengsten.

Kosten	2014	2015	2016	2017	2018
Programmabegroting 2014	€ 86.625	€ 90.350	€ 90.149	€ 91.797	
Voorjaarnota 2014	€ 85.473	€ 89.849	€ 89.694	€ 91.830	€ 92.737
Verschil	-€ 1.152	-€ 501	-€ 455	€ 33	

*Afrondingsverschillen zijn mogelijk*

Het financieel meerjarenperspectief van deze voorjaarsnota laat zien dat de totale kosten dalen. Vooral de rente- en afschrijvingskosten zijn structureel gedaald. Dit komt vooral door een verlenging van de afschrijvingstermijn van wegen en wegbruggen die al per 1 januari 2012 ingevoerd had moeten worden. Verder dalen de afschrijvingskosten vanaf 2016 doordat HHSK de dienstauto's onderbrengt bij een leasemaatschappij. Tot slot stijgen de afschrijvingskosten in 2017 door de investering in Themista (zie toelichting bij programma 3 Afvalwaterketen). Deze kostenstijging wordt overigens opgevangen door een besparing in de energiekosten die wij met deze investering verwachten te bereiken.

De rentekosten dalen structureel vanaf 2015 door onder meer een lager renteomslagpercentage over toekomstige investeringsuitgaven (zie hoofdstuk 5.1. Financiële beschouwing 2014 voor nadere uitleg). Ook zijn de rentekosten lager, omdat we onvoorziene uitgaven op grote investeringen niet meer (willen) ramen. Hierdoor geeft het gerealiseerde uitgavenpatroon een nauwkeuriger beeld van de voortgang van projecten en drukken niet bij voorbaat (omvangrijke) onvoorziene uitgaven op de begroting. In deze voorjaarsnota is een eerste stap gezet door op de dijkversterkingsprojecten BAS en Krimpen geen onvoorziene uitgaven te begroten. De totale investeringsuitgaven zijn daardoor gedaald met € 6,5 miljoen in 2014 en 2015 en € 1 miljoen in 2016.

De personeelskosten zijn structureel gestegen door een uitbreiding van de personeelsformatie voor onder meer het uitvoeren van de HWBP projecten. De stijging van de personeelskosten wordt getemperd doordat de investeringsuitgaven op HWBP projecten, waaronder personeelskosten, voor 90% subsidiabel zijn bij het HWBP programma.

De overige exploitatiekosten laten een wisselend beeld zien, maar over de hele planperiode gezien dalen ze structureel met circa € 0,25 miljoen. Op programma 2 Oppervlakte- en grondwater en op de ondersteunende producten stijgen de overige exploitatiekosten structureel. Op programma 2 stijgen de energiekosten door capaciteitsvergroting van een aantal poldergemalen en stijgen de onderhoudskosten door overname van een aantal watergangen. Hiervoor heeft HHSK in 2014 een eenmalige afkoopsom ontvangen die in deze voorjaarsnota als incidentele opbrengst is verwerkt. Bij de ondersteunende producten stijgen de overige exploitatiekosten vanaf 2015 doordat de leasekosten van milieuvriendelijke dienstauto's hoger zijn dan de onderhoudskosten van het huidige wagenpark. Dit wordt overigens grotendeels gecompenseerd door lagere afschrijvingskosten vanaf 2016. Op programma 5 Omgeving en organisatie dalen de overige exploitatiekosten. In 2014 dalen ze door een positief exploitatieresultaat van de RBG. Uit de conceptbegroting 2015 van de RBG blijkt bovendien dat de totale kosten dalen ten opzichte van de meerjarenbegroting 2014-2018 van de RBG. Hierdoor daalt de bijdrage van HHSK aan de RBG vanaf 2015.

Daarnaast zijn de overige exploitatiekosten op programma 5 iets lager door structureel lagere kosten van de schouw buitengewoon onderhoud en lagere advertentiekosten (zie jaarrekening 2013). Tot slot dalen de overige exploitatiekosten van programma 3 Afvalwaterketen en emissies iets door structureel lagere energiekosten en vanaf 2017 dalen de overige exploitatiekosten door de verwachte toepassing van Themista (voorheen Thermocrack) in het slibverwerkingsproces van de zuiveringsinstallatie Kralingseveer.

<b>Belastingopbrengsten</b>	<b>2014</b>	<b>2015</b>	<b>2016</b>	<b>2017</b>	<b>2018</b>
Programmabegroting 2014	€ 80.899	€ 83.044	€ 85.289	€ 87.639	
Voorjaarnota 2014	€ 80.899	€ 82.717	€ 84.630	€ 86.644	€ 88.763
Verschil	€ 0	-€ 327	-€ 659	-€ 995	

*Afrondingsverschillen zijn mogelijk*

De daling van de belastingopbrengsten wordt geheel veroorzaakt door het meerjarig verlagen van het stijgingspercentage van de belastingopbrengst uit wegenheffing en zuiveringsheffing. Daarover kunt u meer lezen in hoofdstuk 7.3 Meerjarenperspectief van de waterschapstaken.

## 7.2 Begroting in meerjarenperspectief

### Meerjarenbegroting naar programma's

Bedragen x € 1.000

	VJN 2014	2015	2016	2017	2018
<b>Waterveiligheid</b>					
Eigen plannen	575	599	595	617	626
Plannen van derden	41	42	42	44	44
Beheersinstrumenten waterkeringen	876	896	890	908	916
Aanleg en onderhoud waterkeringen	9.344	11.356	9.558	11.647	11.850
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	233	259	260	259	262
<b>Totaal waterveiligheid</b>	<b>11.069</b>	<b>13.152</b>	<b>11.344</b>	<b>13.474</b>	<b>13.698</b>
<b>Oppervlakte en grondwater</b>					
Eigen plannen	2.513	2.262	2.096	2.152	2.181
Plannen van derden	65	65	65	66	67
Beheersinstrumenten watersystemen	1.371	1.546	1.545	1.480	1.502
Aanleg, verbetering en onderhoud watersystemen	6.829	7.535	7.234	7.080	7.009
Baggeren van waterlopen en saneren van waterlopen	4.370	4.506	4.481	4.450	4.424
Bouw en verwerving kunstwerken actieve waterlopen	7.741	8.324	8.676	8.837	9.143
Calamiteitenbestrijding watersystemen	181	183	182	183	184
Monitoring watersystemen	1.220	1.167	1.172	1.170	1.172
Inrichten en onderhoud vaarwegen en havens	63	64	62	62	62
<b>Totaal Oppervlakte- en grondwater</b>	<b>24.352</b>	<b>25.652</b>	<b>25.512</b>	<b>25.481</b>	<b>25.744</b>
<b>Afvalwaterketen en emissies</b>					
Eigen plannen	417	433	431	438	444
Plannen van derden	12	12	12	12	13
Getransporteerd afvalwater	6.483	6.264	6.232	5.245	5.205
Gezuiverd afvalwater	11.212	11.675	12.857	13.160	13.339
Verwerkt slib	5.032	5.274	5.239	5.166	5.172
Afvalwaterbehandeling door derden	11.059	11.104	11.036	11.191	11.194
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	966	1.061	997	730	607
Aanpak diffuse emissies derden	118	121	120	121	122
<b>Totaal Afvalwaterketen en emissies</b>	<b>35.300</b>	<b>35.943</b>	<b>36.924</b>	<b>36.064</b>	<b>36.097</b>
<b>Wegenbeheer</b>					
Eigen plannen	35	37	37	38	38
Plannen van derden	22	23	23	24	24
Beheersinstrumenten wegen	59	60	60	61	62
Aanleg en onderhoud wegen	3.011	3.035	3.475	3.920	3.988
Wegenverkeersregeling en-verkeersveiligheid	485	500	509	507	518
<b>Totaal Wegen</b>	<b>3.612</b>	<b>3.655</b>	<b>4.103</b>	<b>4.550</b>	<b>4.630</b>
<b>Omgeving en organisatie</b>					
Eigen plannen	1.064	1.044	911	931	943
Plannen van derden	346	277	276	285	288
Vergunningverlening en advies	1.988	2.088	2.066	2.116	2.146
Toezicht en handhaving	2.177	2.195	2.115	2.155	2.179
Belastingheffing	3.554	3.803	3.818	3.816	3.815
Invordering	705	723	721	754	760
Bestuur	1.253	1.348	1.695	1.718	1.743
Externe communicatie	1.102	1.089	1.077	1.107	1.127
Algemeen	-1.049	-1.119	-869	-621	-433
<b>Totaal Omgeving en organisatie</b>	<b>11.141</b>	<b>11.447</b>	<b>11.810</b>	<b>12.261</b>	<b>12.567</b>
<b>Totale kosten</b>	<b>85.473</b>	<b>89.849</b>	<b>89.694</b>	<b>91.830</b>	<b>92.737</b>

<b>Dekking</b>					
Belastingopbrengsten: Systeemheffing	38.248	40.160	42.168	44.277	46.491
Belastingopbrengsten: Zuiveringsheffing	38.101	38.007	37.912	37.817	37.722
Belastingopbrengsten: Wegenheffing	4.550	4.550	4.550	4.550	4.550
<b>Totale dekking</b>	<b>80.899</b>	<b>82.717</b>	<b>84.630</b>	<b>86.644</b>	<b>88.763</b>
<b>Resultaat voor bestemming (tekort)</b>	<b>4.574</b>	<b>7.132</b>	<b>5.064</b>	<b>5.187</b>	<b>3.974</b>
<b>Resultaat voor bestemming (overschot)</b>					
<b>Bestemmingreserve</b>					
Watersysteemheffing	-83	-87	-92	-97	-102
Zuiveringsheffing	-199	-199	-199	-199	-199
<b>Totaal bestemmingsreserve</b>	<b>-282</b>	<b>-286</b>	<b>-291</b>	<b>-296</b>	<b>-301</b>
<b>Resultaat na bestemming (tekort)</b>	<b>4.292</b>	<b>6.847</b>	<b>4.774</b>	<b>4.891</b>	<b>3.674</b>
<b>Resultaat na bestemming (overschot)</b>					

*Afrondingsverschillen zijn mogelijk*



*Foto: een woonark*

## 7.3 Meerjarenperspectief van de waterschapstaken

### Toelichting op het meerjarenperspectief

Eén van de financiële uitgangspunten is erop gericht om aan het eind van de periode van de meerjarenraming een kostendekkend tarief te bereiken en de tariefegalisatiereserves te hebben afgebouwd tot nihil.

In de voorjaarsnota 2013 hebben we wijzigingen doorgevoerd die een grote impact hebben op de kosten per taak en daarmee ook op de tariefegalisatiereserves. Het bestuur heeft ervoor gekozen om meerjarig een totale belastingopbrengstenstijging van gemiddeld maximaal 3% aan te houden. Daarnaast is het financieel beleid aangepast om voor de toekomst een duurzaam financieel beheer te voeren. Het gevolg van deze keuzes is dat de totale kosten binnen de planperiode (en daarna) flink toenemen en de belastingopbrengsten niet navenant stijgen. Hierdoor nemen de tariefegalisatiereserves versneld af, wat een bestuurlijke wens is. Om te voorkomen dat het gat tussen de totale kosten en opbrengsten in de komende jaren te groot wordt, is een bezuinigingsopgave doorgevoerd.

#### *Watersysteemheffing*

De grootste kostenstijgingen komen ten laste van de watersysteemtaak. De tariefegalisatiereserve van deze heffing bedraagt na aftrek van het verwacht negatief exploitatieresultaat over 2014 circa € 13,6 miljoen. De begrotingstekorten voor de watersysteemheffing kunnen daarom de komende jaren nog worden gedekt uit de tariefegalisatiereserve. Het meerjarenperspectief laat zien dat de reserve eind 2018 uitkomt op ongeveer € 1,2 miljoen positief. Dit is mede het gevolg van structureel lagere rentekosten (zie hoofdstuk 7.1) en door ontvangst van een eenmalige afkoopsom van € 738.430 van de gemeente Zoetermeer in 2014 (zie hoofdstuk 5.2 onder bijdragen van derden).

Om de negatieve ontwikkeling van de tariefegalisatiereserve van de watersysteemheffing zoveel mogelijk te beperken en aan het eind van de planperiode een kostendekkend tarief te bereiken, is het noodzakelijk om meerjarig een stijging van de belastingopbrengsten van 5% te handhaven.

#### *Wegenheffing*

De kosten van de wegentaak zijn structureel gedaald. Dit komt vooral door een verlenging van de afschrijvingstermijn van wegen en wegbruggen die al met ingang van 1 januari 2012 ingevoerd had moeten worden. Kort geleden bleken deze afschrijvingstermijnen niet goed ingericht te zijn in de boekhouding van HHSK. In het afschrijvingsbeleid per 1 januari 2012 is de afschrijvingstermijn van wegen en wegbruggen verlengd van respectievelijk 15 naar 20 jaar en van 30 naar 40 jaar. Verlenging van afschrijvingstermijnen is een stelselwijziging volgens de financiële regelgeving (BBVW). Bij een stelselwijziging worden bestaande (rest)boekwaarden niet herrekend, maar over de langere dan wel kortere verwachte gebruiksperiode afgeschreven. In dit geval betreft het een langere verwachte gebruiksperiode waardoor de afschrijvingskosten van programma 4 Wegenbeheer vanaf 2014 dalen met circa € 0,4 miljoen per jaar.

Om ervoor te zorgen dat de tariefegalisatiereserve voldoende afneemt, achten wij het verantwoord om de jaarlijkse stijging van de belastingopbrengst uit wegenheffing te verlagen van 3,0% naar nul procent.

#### *Zuiveringsheffing*

Het voordelig exploitatieresultaat over 2013 van € 1,6 miljoen is toegevoegd aan de reserve voor tariefegalisatie. De tariefegalisatiereserve van de zuiveringsheffing bedraagt na aftrek van het verwacht negatief exploitatieresultaat over 2014 circa € 9,8 miljoen.

Om ervoor te zorgen dat de tariefegalisatiereserve voldoende afneemt, achten wij het verantwoord om het jaarlijks wijzigingspercentage van de zuiveringstarief te verlagen van nul procent naar -0,5%.

## Meerjarenperspectief watersysteemheffing

### Totaaloverzicht watersysteemheffing

VJN 2014 t/m 2018

	2014	2015	2016	2017	2018
	bedragen x € 1.000				
<b>Kosten vs opbrengsten</b>					
<b>Totale kosten</b>	<b>42.903</b>	<b>46.505</b>	<b>44.731</b>	<b>46.992</b>	<b>47.623</b>
<b>Totale belastingopbrengst</b>	<b>38.248</b>	<b>40.160</b>	<b>42.168</b>	<b>44.277</b>	<b>46.491</b>
Resultaat voor bestemming	4.655-	6.345-	2.563-	2.715-	1.133-
Bestemmingsreserve	83-	87-	92-	97-	102-

<b>Tariefegalisatiereserve</b>					
Stand per 1 januari	18.127	13.555	7.298	4.827	2.209
Toevoeging resultaat	-	-	-	-	-
Onttrekking resultaat	4.655	6.345	2.563	2.715	1.133
Mutatie bestemmingsreserve	83	87	92	97	102
Stand per 31 december	<b>13.555</b>	<b>7.298</b>	<b>4.827</b>	<b>2.209</b>	<b>1.178</b>

#### Specificatie van de belastingopbrengsten:

<b>Omslagtarief Ingezetenen</b>					
Belastingopbrengst x € 1.000	19.124	20.080	21.084	22.138	23.245
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>€ 83,11</b>	<b>€ 87,00</b>	<b>€ 91,08</b>	<b>€ 95,30</b>	<b>€ 99,77</b>

*Deze tarieven zijn gebaseerd op 230.100 woonruimten, het aantal woonruimten wordt jaarlijks verhoogd met 0,3%.*

<b>Omslagtarief Gebouwd</b>					
Belastingopbrengst x € 1.000	16.709	17.545	18.422	19.343	20.310
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>0,0251%</b>	<b>0,0263%</b>	<b>0,0276%</b>	<b>0,0290%</b>	<b>0,0304%</b>

*Deze tarieven zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 66.704.000.000.*

<b>Omslagtarief Ongebouwd</b>					
Belastingopbrengst x € 1.000	2.410	2.530	2.657	2.789	2.929
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>€ 87,26</b>	<b>€ 91,62</b>	<b>€ 96,20</b>	<b>€ 101,01</b>	<b>€ 106,06</b>
<b>Tarieven verharde openbare weg (+100%)</b>	<b>€ 174,52</b>	<b>€ 183,24</b>	<b>€ 192,41</b>	<b>€ 202,03</b>	<b>€ 212,13</b>

*Deze tarieven zijn gebaseerd op 23.263 hectaren ongebouwd waarvan 4.352 hectaren verharde openbare weg.*

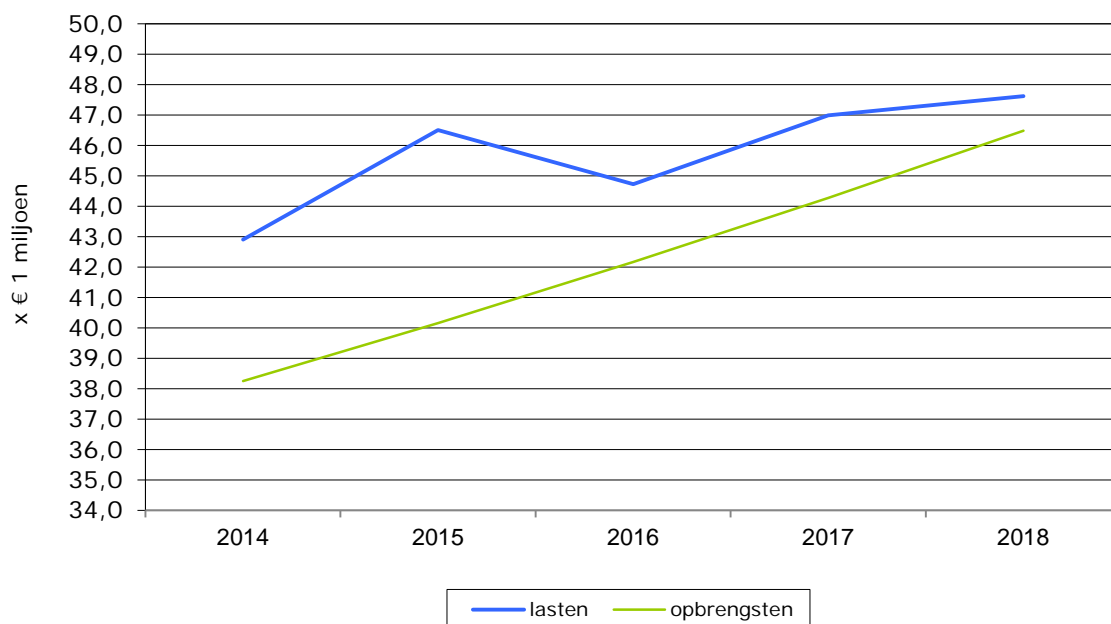
<b>Natuurterreinen</b>					
Belastingopbrengst x € 1.000	5	5	5	6	6
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>€ 2,62</b>	<b>€ 2,75</b>	<b>€ 2,89</b>	<b>€ 3,03</b>	<b>€ 3,18</b>

*Deze tarieven zijn gebaseerd op 1.900 hectaren natuurterrein.*

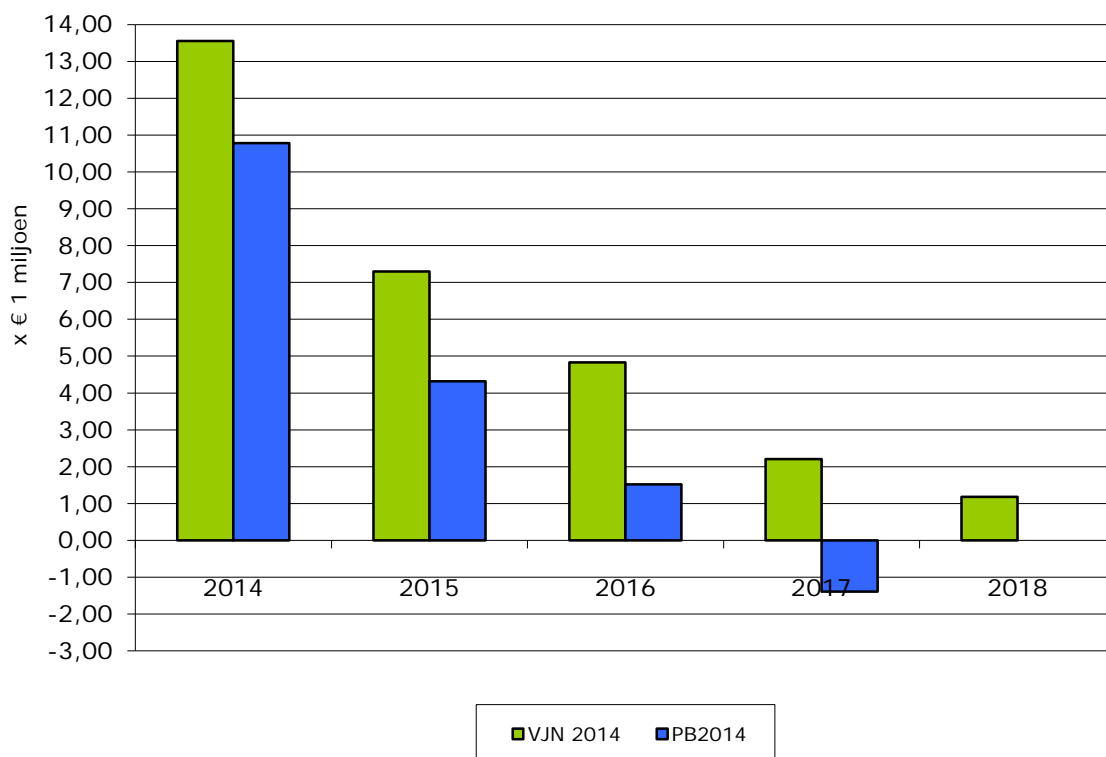
<b>Wijzigingspercentages</b>					
Totale kosten	11,3%	8,4%	-3,8%	5,1%	1,3%
Belastingopbrengsten	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%	5,0%

De bodemreserve watersysteemheffing bedraagt € 2,5 mln.

### Watersysteemheffing Lasten versus opbrengsten



### Watersysteemheffing Stand tariefalisatiereserve per 31-12



## Meerjarenperspectief wegenheffing

### Totaaloverzicht wegenheffing

VJN 2014 t/m 2018

	bedragen x € 1.000 (ragen x € 1.000)				
	2014	2015	2016	2017	2018
<b>Kosten vs opbrengsten</b>					
<b>Totale kosten</b>	<b>4.218</b>	<b>4.281</b>	<b>4.794</b>	<b>5.274</b>	<b>5.377</b>
<b>Totale belastingopbrengst</b>	<b>4.550</b>	<b>4.550</b>	<b>4.550</b>	<b>4.550</b>	<b>4.550</b>
Begroot exploitatieresultaat	331	269	244-	724-	827-
<b>Totale opbrengsten</b>	<b>4.218</b>	<b>4.281</b>	<b>4.794</b>	<b>5.274</b>	<b>5.377</b>

<b>Tariefegalisatiereserve</b>					
Stand per 1 januari	3.404	3.735	4.004	3.760	3.036
Toevoeging resultaat	331	269	-	-	-
Onttrekking resultaat	-	-	244	724	827
Stand per 31 december	3.735	4.004	3.760	3.036	2.209

#### Specificatie van de belastingopbrengsten:

<b>Omslagtarief Ingezetenen</b>					
Belastingopbrengst x € 1.000	1.456	1.456	1.456	1.456	1.456
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>€ 48,50</b>	<b>€ 48,40</b>	<b>€ 48,31</b>	<b>€ 48,21</b>	<b>€ 48,11</b>

*Deze tarieven zijn gebaseerd op 30.020 woonruimten, het aantal woonruimten wordt jaarlijks verhoogd met 0,2%.*

<b>Omslagtarief Gebouwd</b>					
Belastingopbrengst x € 1.000	2.669	2.669	2.669	2.669	2.669
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>0,0303%</b>	<b>0,0303%</b>	<b>0,0303%</b>	<b>0,0303%</b>	<b>0,0303%</b>

*Deze tarieven zijn gebaseerd op een WOZ-waarde van € 8.811.000.000.*

<b>Omslagtarief Ongebouwd</b>					
Belastingopbrengst x € 1.000	424	424	424	424	424
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>€ 35,34</b>	<b>€ 35,34</b>	<b>€ 35,34</b>	<b>€ 35,34</b>	<b>€ 35,34</b>

*Deze tarieven zijn gebaseerd op 12.000 hectaren ongebouwd.*

<b>Natuurterreinen</b>					
Belastingopbrengst x € 1.000	0,9	0,9	0,9	0,9	0,9
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>€ 3,65</b>	<b>€ 3,65</b>	<b>€ 3,65</b>	<b>€ 3,65</b>	<b>€ 3,65</b>

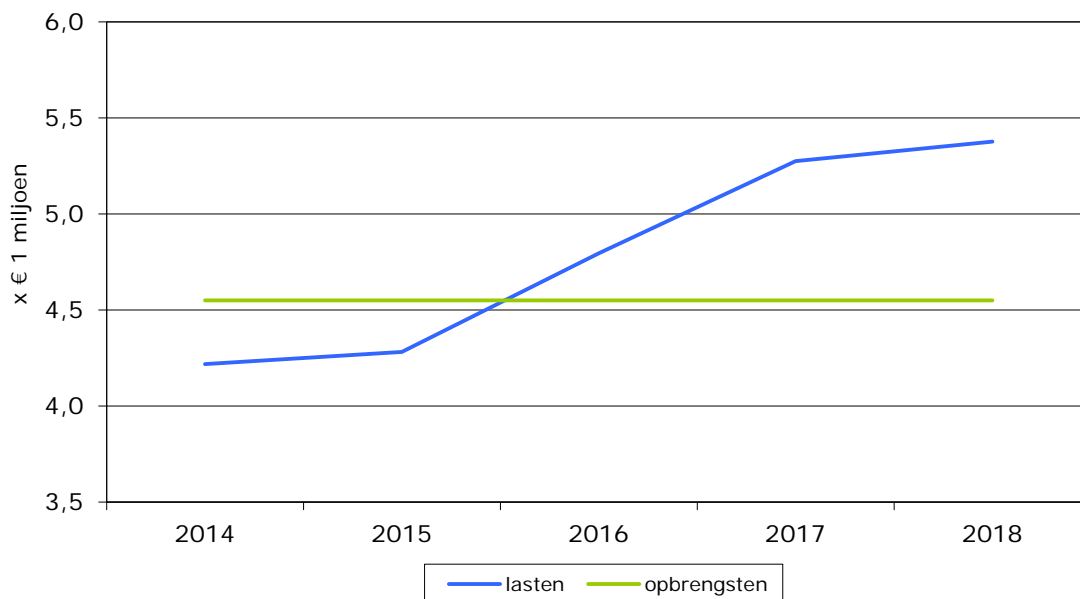
*Deze tarieven zijn gebaseerd op 249 hectaren natuurterrein.*

#### Mutaties in procenten:

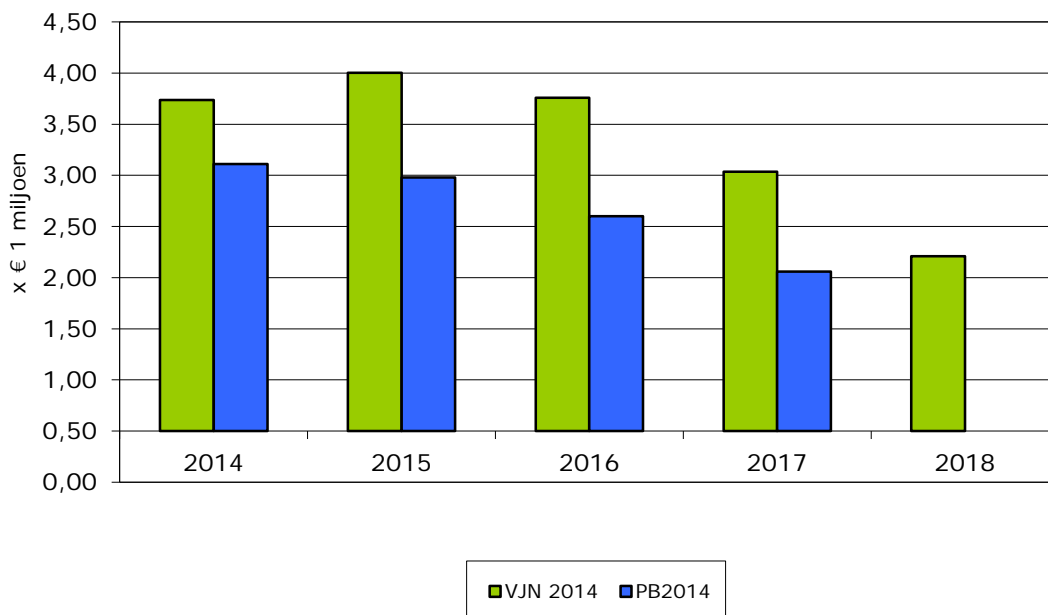
<b>Wijzigingspercentages</b>					
Totale kosten	6,1%	1,5%	12,0%	10,0%	2,0%
Belastingopbrengsten	3,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%

De bodemreserve wegenbeheer bedraagt € 0,5 miljoen

### Wegenheffing Lasten versus opbrengsten



### Wegenheffing Stand tariefegalisatiereserve per 31-12



## Meerjarenperspectief zuiveringsheffing

### Totaaloverzicht zuiveringsheffing

VJN 2014 t/m 2018

	bedragen x € 1.000 ragen x € 1.000				
	2014	2015	2016	2017	2018
<b><u>Kosten vs opbrengsten</u></b>					
Totale kosten	38.352	39.063	40.169	39.565	39.737
<b>Totale belastingopbrengsten</b>	<b>38.101</b>	<b>38.007</b>	<b>37.912</b>	<b>37.817</b>	<b>37.722</b>
Resultaat voor bestemming	250-	1.056-	2.257-	1.748-	2.015-
Bestemmingsreserve	199-	199-	199-	199-	199-

<b><u>Tariefegalisatiereserve</u></b>					
Stand per 1 januari	9.870	9.818	8.961	6.903	5.353
Toevoeging resultaat	-	-	-	-	-
Onttrekking resultaat	250	1.056	2.257	1.748	2.015
Mutatie bestemmingsreserve	199	199	199	199	199
Stand per 31 december	9.818	8.961	6.903	5.353	3.537

<b><u>Belastingeenheden</u></b>					
Aantal opgelegde vervuilingseenheden	736.700	738.400	740.100	741.800	743.500
Kwijtschelding en oninbaar	63.000	63.000	63.000	63.000	63.000
Aantal vervuilingseenheden	673.700	675.400	677.100	678.800	680.500

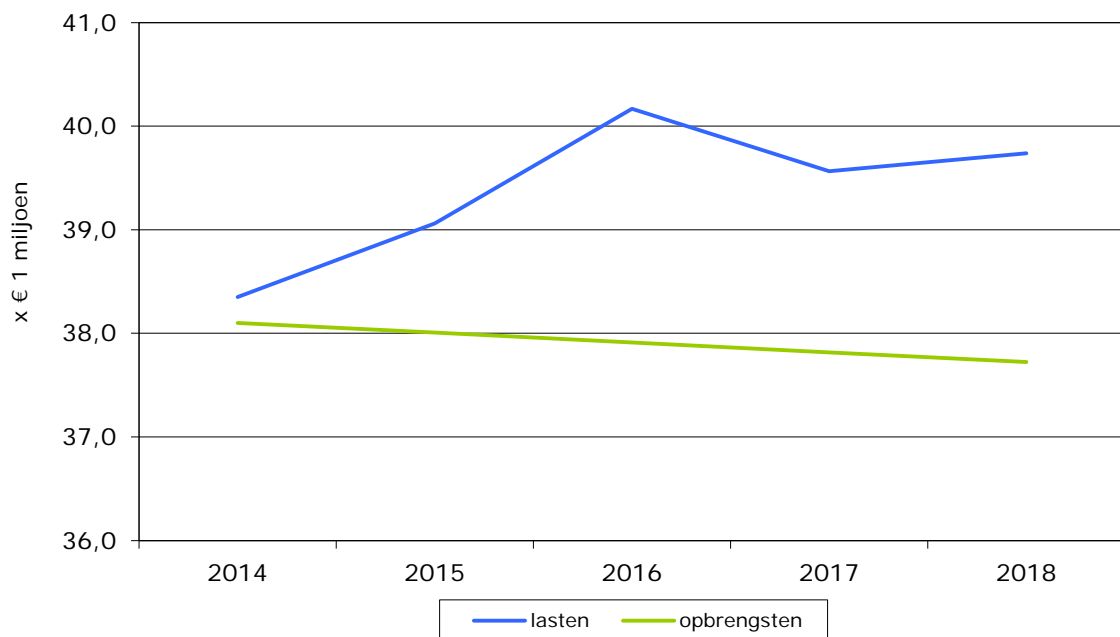
	bedragen x € 1.000 ien x € 1.000				
<b><u>Kostprijs versus tarief</u></b>					
Kostprijs per v.e.	56,93	57,84	59,32	58,29	58,39
<b>Tarieven 2014-2018</b>	<b>56,56</b>	<b>56,27</b>	<b>55,99</b>	<b>55,71</b>	<b>55,43</b>

#### **Mutaties in procenten:**

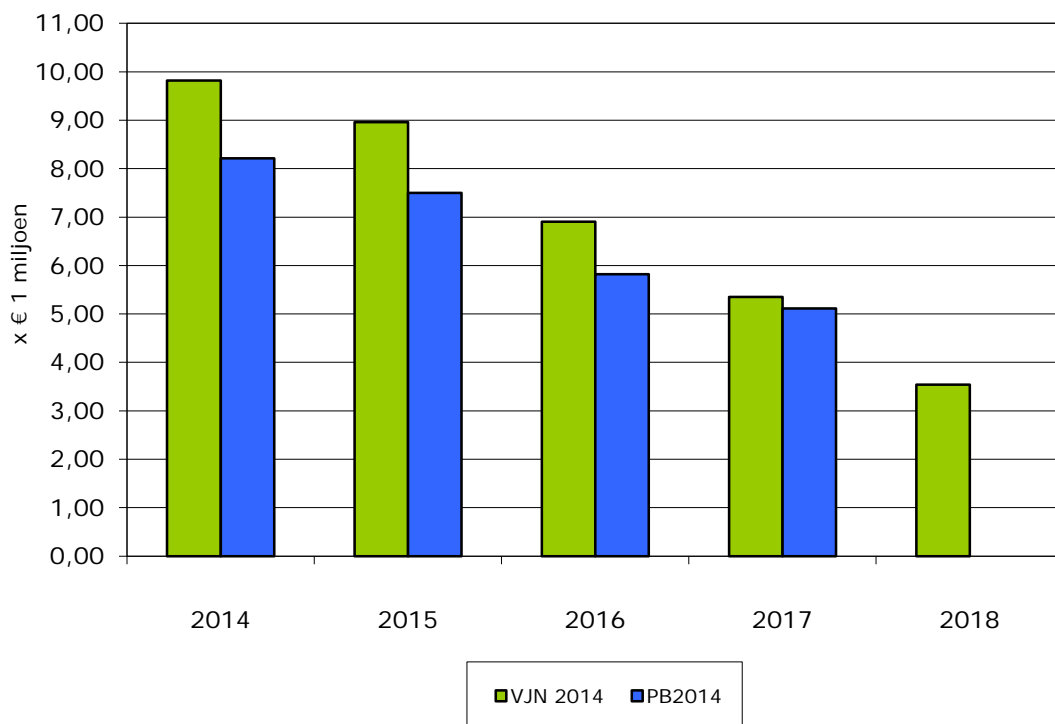
<b><u>Wijzigingspercentages</u></b>					
Totale kosten	1,9%	1,9%	2,8%	-1,5%	0,4%
Belastingopbrengsten	0,3%	-0,2%	-0,2%	-0,3%	-0,3%
Tarief zuiveringsheffing	0,0%	-0,5%	-0,5%	-0,5%	-0,5%

De bodemreserve zuiveringsheffing bedraagt € 2,0 miljoen

### Zuiveringsheffing Lasten versus opbrengsten



### Zuiveringsheffing Stand tariefegalisatiereserve per 31-12



## 8. Overige financiële aspecten

### 8.1 Kostentoe rekening

De kostentoe rekening is niet gewijzigd ten opzichte van de gehanteerde verdeelsleutels in de programmabegroting 2014.

#### Verdeelsleutels

Programma's/deelprogramma's	Procentuele verdeling naar taak		
	Systeem-beheer	Zuiverings-beheer	Wegen-beheer
<b>1. Waterveiligheid</b>			
Thema- en gebiedsgerichte plannen	100%		
Plannen van derden	100%		
Beheersinstrumenten waterkeringen	100%		
Aanleg en onderhoud waterkeringen	100%		
Dijkbewaking en calamiteitenbestrijding	100%		
<b>2. Oppervlakte en grondwater</b>			
Waterbeheersplan	86%	14%	
Thema- en gebiedsgerichte plannen	100%		
Kaderrichtlijn water / WB 21e eeuw	90%	10%	
Plannen van derden	100%		
Beheersinstrumenten watersystemen	100%		
Aanleg en verwerving waterlopen	100%		
Baggeren van waterlopen en saneren van waterbodems	100%		
Bouw en verwerving kunstwerken actieve waterbeheersing	100%		
Calamiteitenbestrijding watersystemen	100%		
Monitoring watersystemen	100%		
Onderhoud vaarwegen en havens	100%		
<b>3. Afvalwaterketen en emissies</b>			
Thema- en gebiedsgerichte plannen		100%	
Plannen van derden		100%	
Getransporteerd afvalwater		100%	
Gezuiverd afvalwater		100%	
Verwerkt slib		100%	
Afvalwaterbehandeling door derden		100%	
Rioleringsplannen en subsidies lozingen	50%	50%	
Stimulering derden aanpak diffuse emissies	50%	50%	
<b>4. Wegenbeheer</b>			
Thema- en gebiedsgerichte plannen			100%
Plannen van derden			100%
Beheersinstrumenten wegen			100%
Aanleg en onderhoud wegen			100%
Wegenverkeersregeling en verkeersveiligheid			100%
<b>5. Omgeving en organisatie</b>			
Thema- en gebiedsgerichte plannen	100%		
Calamiteitenplannen	93%	7%	
Plannen van derden	100%		
Vergunningverlening en advies	78%	19%	3%
Toezicht en handhaving	78%	19%	3%
Schouw BO	100%		
Belastingheffing	41%	52,5%	6,5%
Invordering	40%	55%	5%
Bestuur	65%	21%	14%
Eigendommenbeheer	100%		
Externe communicatie	64%	31%	5%
Algemeen	60%	30%	10%

## 8.2 Financiering

### Rente ontwikkeling

Twee keer per jaar, bij het maken van de programmabegroting en de voorjaarsnota, beoordelen we de financiële uitgangspunten en passen die zo nodig aan recente economische ontwikkelingen aan. De gebruikte bronnen zijn onder andere het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS), het Centraal Planbureau (CPB), het Financieel Dagblad en de Thesor groep (een onafhankelijke organisatie die ondersteuning biedt bij het vervullen van de treasuryfunctie).

Het Centraal Planbureau (CPB) verwacht een voorzichtig economisch herstel. De Nederlandse economie groeit in 2014 met 0,75% en loopt mogelijk op tot 1,25% in 2015. De aantrekkende wereld- en Europese economie vormen de stuwende kracht achter de groei van de Nederlandse economie. De werkgelegenheid daalt dit jaar nog fors, maar de verwachting is dat volgende jaar de vraag naar arbeid weer aantrekt. Het overheidstekort is in 2013 voor het eerst sinds 2008 onder de gestelde norm van 3,0% van het bruto binnenlands product (bbp) gebleven en daalt in 2015 verder naar 2,1% bbp. De inflatie blijft laag, het CPB verwacht 1,5% inflatie in 2014 en 2015.

Zolang de groei in Europa op zijn best als matig valt te omschrijven en de inflatie matig is, zal het huidige rentebeeld niet wijzigen. De bankverwachtingen geven weer dat er geen serieuze stijging van Euribor voorzien wordt. Op basis van deze verwachtingen is onze prognose dat de rente laag blijft om de economie in de eurozone te stimuleren. Wij stellen daarom voor om in deze meerjarenbegroting de lange rente te handhaven op 3,0% en de rente op kort geld te handhaven op 0,5%.

Tot slot handhaven we het meerjarig inflatiepercentage voor goederen en diensten op 2%. Dit is hoger dan de verwachte inflatie door het CPB in 2014 en 2015, maar het langjarig gemiddelde (over de afgelopen 25 jaar, bron CBS) is 2,1%. Het inflatiepercentage wordt slechts als referentie getal in de (meerjaren)begroting opgenomen. De kostenramingen worden door de budgethouders jaarlijks bijgesteld. Eventuele kostenfluctuaties worden daarin meegenomen en kunnen per sector verschillen (zowel hoger als lager zijn dan het gemiddelde inflatiepercentage).

Samengevat:

- De rente op kort geld wordt gehandhaafd op 0,5%;
- De rente op lang geld wordt gehandhaafd op 3%;
- De bouwrente wordt gehandhaafd op 3%;
- De rente op het eigen vermogen wordt gehandhaafd op 3,0%;
- De inflatie wordt gehandhaafd op 2,0%.

De investeringsprojecten en de beheerproducten leggen beslag op (een deel van) het vermogen en daarom moeten er aan de vaste activa en aan de exploitatie rentekosten worden toegerekend. Voor het berekenen van deze rentekosten wordt gebruikt gemaakt van de renteomslagmethode: de rente die uit de financieringsmiddelen voortvloeit wordt omgeslagen over de exploitatie (beheerproducten) en over de lopende investeringsprojecten. Het renteomslagpercentage was 2,74% in de programmabegroting 2014 en komt in de voorjaarsnota 2014 uit op 2,72%.

In voorgaande begrotingen werd altijd gerekend met de rente op lang geld voor het toerekenen van rentekosten aan toekomstige investeringsuitgaven. Dit is nu losgelaten, omdat vaak in de voorjaarsnota bleek dat de rentekosten te hoog waren begroot. Voortaan wordt het renteomslagpercentage ook gehanteerd voor toekomstige investeringsuitgaven.

### Rente risiconorm

De rente risiconorm bindt de looptijd van langlopende leningen aan een minimum. De wet Fido (Wet financiering decentrale overheden) heeft deze norm omschreven als "een bedrag ter grootte van een percentage van het totaal van de jaarbegroting van het openbare lichaam bij aanvang van het jaar." Voor waterschappen is het percentage op 30% bepaald. De renterisiconorm van HHSK in 2014 is ongewijzigd gebleven. Zie de programmabegroting 2014 voor meer informatie.

### Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet van HHSK in 2014 is ongewijzigd gebleven. Zie de programmabegroting 2014 voor meer informatie.

### Gevoeligheidsanalyse

Het effect van een verhoging van rente op 'kort geld' of 'lang geld' met 1% betekent voor het begrotingsjaar 2014 een stijging van € 614.700 aan totale rentekosten. Een stijging van inflatie of Btw met 1% betekent dat de overige exploitatiekosten in 2014 stijgen met ongeveer € 385.380

Variabelen	Verhoging in %	Verhoging in €	Mutatie van begroting
Rente kort geld	1%	€ 214.700	0,23%
Rente lang geld	1%	€ 400.000	0,42%
Inflatie/btw	1%	€ 385.380	0,41%

### Vermogensbehoefte

De benodigde middelen op lange termijn ter financiering van de investeringen worden ook wel kapitaalbehoefte genoemd. Uit de onderstaande liquiditeitsprognose blijkt dat € 40 miljoen aan langlopende leningen aangetrokken dient te worden om aan de kasgeldlimiet te voldoen.

## Liquiditeitsprognose

Op basis van de beschikbare informatie uit GIDS is de liquiditeitsprognose opgesteld. De voorschotsubsidie van dijkversterkingsprojecten Bergambacht – Ammerstol - Schoonhoven (BAS) en Krimpen aan den IJssel wordt in mei en juni verwacht. De voorschotsubsidie van Capelle+Moordrecht wordt in de periode september – november verwacht. In totaal wordt circa € 60,9 miljoen aan investeringsuitgaven verwacht in 2014 (met inbegrip van een vertragingsfactor van 10%). De investeringsuitgaven zijn verdeeld over de maanden januari t/m april 2014 op basis van de gerealiseerde uitgaven en voor de resterende maanden op basis van het historisch uitgavenpatroon over de jaren 2009 t/m 2013.

Bedragen x € 1.000

	Januari	Februari	Maart	April	Mei	Juni	Juli	Augustus	September	Oktober	November	December
Saldo liquide middelen	-18.040	-19.262	-21.931	-20.640	-21.943	-22.456	-16.391	-18.786	-25.300	-25.527	-19.624	-25.559
Belastingen	429	3.681	9.263	6.165	8.832	10.989	9.937	8.672	6.765	5.678	5.088	5.404
Aan te trekken geldleningen	15.000	0	0	0	0	0	0	0	5.000	0	0	20.000
Overige inkomsten	326	548	326	326	548	326	326	548	326	326	548	326
Subsidies investeringen	195	195	195	195	5.200	13.390	195	195	195	10.311	195	195
<b>Inkomsten</b>	<b>15.950</b>	<b>4.424</b>	<b>9.784</b>	<b>6.686</b>	<b>14.580</b>	<b>24.706</b>	<b>10.458</b>	<b>9.415</b>	<b>12.286</b>	<b>16.315</b>	<b>5.832</b>	<b>25.925</b>
Exploitatie	9.189	4.742	4.525	4.507	5.693	11.899	3.979	9.979	4.649	4.912	3.979	6.209
Aflossingen	3.727	375	1.025	400	1.604	1.200	1.488	825	1.363	0	333	5.316
Rente	1.821	161	622	342	634	143	681	431	412	0	106	328
Investeringen	2.435	1.816	2.321	2.739	7.163	5.399	6.704	4.695	6.088	5.500	7.348	8.739
<b>Uitgaven</b>	<b>17.172</b>	<b>7.094</b>	<b>8.493</b>	<b>7.988</b>	<b>15.094</b>	<b>18.640</b>	<b>12.852</b>	<b>15.930</b>	<b>12.513</b>	<b>10.412</b>	<b>11.767</b>	<b>20.592</b>
Saldo liquide middelen	-19.262	-21.931	-20.640	-21.943	-22.456	-16.391	-18.786	-25.300	-25.527	-19.624	-25.559	-20.226

Afrondingsverschillen zijn mogelijk

## 8.3 Risico's

### Risicomanagement en risico's

In 2013 hebben het dagelijks bestuur en het management van HHSK de strategische risico's geïnventariseerd. Deze kunt u vinden op pagina 67 en 68 van de programmabegroting 2014. Voor de begroting 2014 zijn tevens de operationele risico's geïnventariseerd. Deze kunt u vinden op pagina 68 tot en met 71 van de programmabegroting 2014. Hieronder worden nieuwe risico's en de risico's die zijn gewijzigd ten opzichte van de programmabegroting 2014 beschreven.

#### **Programma 1: Waterveiligheid**

##### Hoogwaterbeschermingsprogramma (nHWBP of HWBP3)

Op 1 april 2014 zijn de subsidievoorwaarden in de Staatscourant gepubliceerd voor de projecten van het nieuwe Hoogwaterbeschermingsprogramma. Voor HHSK betreffen dit projecten langs of met betrekking tot de Hollandse IJssel. De subsidie wordt per fase vooraf vastgesteld inclusief een reservering voor onvoorziene kosten en een risico-opslag. Hierdoor treedt er een kans en/of risico op voor ons waterschap voor de eventuele meer- of minder kosten ten opzichte van de raming. Over de diverse projecten bezien zullen deze meer- en minderkosten zich naar verwachting uitmiddelen. Verder wordt het risico beperkt door het opnemen van een hardheidsclausule in de subsidievoorwaarden van het Ministerie. Hierin wordt geregeld dat een kostenoverschrijding die de financiële draagkracht van een waterschap te boven gaat alsnog voor subsidie in aanmerking kan komen. De regels voor het bepalen van deze financiële draagkracht zijn nog niet vastgesteld. Per project wordt voor de start van elke fase (verkenningfase, planuitwerkingsfase en realisatiefase) door de VV een besluit genomen. Hierin wordt de actuele raming van het project meegenomen.

#### **Programma 2: Oppervlakte- en grondwater**

##### Veenweidepact

In 2011 is het Uitvoeringsprogramma Watergebiedsplan Krimpenerwaard vastgesteld. Dit plan bevatte een lijst van watersysteemmaatregelen in het kader van het Veenweidepact, die altijd goed waren (geen spijt). Op dit moment wordt gewerkt aan de voorbereiding van een overeenkomst tussen provincie (opdrachtgever) en het gebied (gemeente en HHSK als opdrachtnemer). In dit verband moeten onder andere afspraken gemaakt worden over de overige nog noodzakelijke maatregelen en bijbehorende kostenverdeling. Hieruit kunnen mogelijk nog verplichtingen voor het hoogheemraadschap volgen.

#### **Programma 3: Afvalwaterketen en emissies**

Geen wijzigingen ten opzichte van de programmabegroting 2014.

#### **Programma 4: Wegen**

Geen wijzigingen ten opzichte van de programmabegroting 2014.

#### **Programma 5: Omgeving en organisatie**

##### Het Waterschapshuis (HWH) /Landelijke samenwerking met andere waterschappen

In april 2014 heeft het algemeen bestuur van HWH een besluit genomen over de inrichting en besturing van het zogenaamde HWH 2.0. Het HWH 2.0 kan opdrachten van de waterschappen (en eventueel derden) uitvoeren, waarbij de kosten, opbrengsten en risico's alleen berusten bij de opdrachtgevers van die opdrachten. Een onderscheid tussen collectieve en facultatieve taken is niet nodig, omdat met het dienstverleningsconstruct een 'loden deur' tussen elke opdracht staat. Verder wordt tegemoet gekomen aan de wens om een compact en flexibel HWH te hebben dat in omvang kan meebewegen met de opdrachten die de waterschappen aan HWH verstrekken. Daarnaast wordt de aanzet gegeven voor een kwalitatief hoogstaande organisatie. De hieruit voortvloeiende effecten kunnen in meer of mindere mate van invloed zijn op de ICT taken en de financiële bijdrage van HHSK. De risico's van deze transitie van het HWH voor HHSK zoals beschreven in de programmabegroting 2014 (op pag. 70) zijn nog actueel.

Gelijktijdig met de behandeling van deze voorjaarsnota ligt een investeringsvoorstel I&A voor van € 780.000. In dit voorstel worden drie belangrijke ontwikkelingen toegelicht namelijk i) de digitale overheid, ii) de landelijke samenwerking (HWH 2.0) en iii) de Regionale Samenwerking met Delfland en Rijnland. Voor wat betreft risicobeheersing is het van belang om te benadrukken dat het komende jaar verder duidelijk wordt wat deze ontwikkelingen gaan betekenen.

De impact van HWH 2.0 kan substantieel zijn. Indien de betreffende projecten en producten in eigen huis of binnen het regionale samenwerkingsverband moeten worden gerealiseerd, leidt dit onvermijdelijk tot tijdelijk extra inzet, inhuur en investeringen ten laste van HHSK. De kans daarop is groot. Hoe dit per saldo uitwerkt en wat de omvang hiervan zal zijn, wordt pas later dit jaar bekend na uitwerking van het reorganisatieplan van HWH 2.0. Voor regionale samenwerking is tot nu toe beperkt specifiek budget gereserveerd om de kosten te dekken die voortkomen uit de verdere vormgeving van die samenwerking. Voor de inhuur van de CIO is budget beschikbaar tot eind 2014. Eventuele extra regionale initiatieven zijn zeer waarschijnlijk, maar onvoldoende uitgewerkt om de (financiële) gevolgen daarvan op dit moment in te schatten.

#### Basisregistratie Grootchalige Topografie (BGT)

HHSK is begonnen met de transitie naar de Basisregistratie Grootchalige Topografie. Op basis van de huidige informatie in het beheerregister is bepaald dat de BGT over 17.000 km water gerelateerd, 7.000 km waterkering gerelateerd en 700 km wegen gerelateerde lijn- en vlakinformatie gaat, aangevuld met 10.000 kunstwerken.

De BGT moet met de andere bronhouders gemaakt en onderhouden worden. Daarvoor werkt HHSK samen met dertien gemeenten, Rijkswaterstaat, Prorail, provincie Zuid-Holland en het landelijk samenwerkingsverband BGT (LSV-BGT).

Een aantal zaken is nog niet bekend, waardoor het risico bestaat dat de beheersopgave toeneemt (of afneemt). De kans dat deze onzekerheden tot een ongewenst effect leiden, is groot. Enerzijds is er nog geen definitieve overeenstemming over de bronhoudersgrenzen. Ook sommige uitvoeringsaspecten die samenhangen met omvang, taakverdeling, planning en werkwijze van de verschillende bronhouders moeten nog iteratief worden afgestemd.

Voor de combinatie van kosten, afhankelijkheden van meerdere externe organisaties en impact op de interne organisatie leiden tot een naar verwachting substantiële impact voor HHSK. Voor de transitieperiode verwachten wij een investeringsbandbreedte van € 400.000 tot € 500.000. Dit is minder dan verwacht tijdens de begroting 2014 omdat de voorlopige bevindingen van de BGT pilot half april 2014 bekend zijn gemaakt. Die hebben een behoorlijk effect op de raming. Verder heeft LSV-BGT een prijsindicatie voor HHSK gemaakt. Die is gebaseerd op de afgeronde Europese aanbesteding voor transitiewerkzaamheden. Voor de beheerkosten wordt verwacht dat minimaal het huidige exploitatiebudget voor de grootchalige basiskaart Nederland (GBKN) nodig is.

In 2013 zijn de voorbereidingen gestart om de implementatie van de basisregistratie grootchalige topografie in een projectorganisatie uit te voeren. Er is een fasering aangebracht en een second opinion uitgevoerd op de kostenberekeningen. Door deze aanpak kan in 2014 een voorbereidingsfase uitgevoerd worden. Deze bestaat uit een omgevingsanalyse, het verkennen van de samenwerkingsmogelijkheden en het voorbereiden van de realisatiefase in 2015.

Financiering van de voorbereidingsfase is geregeld binnen het investeringsprogramma Informatievoorziening en vormt geen risico in 2014. De impact op de programmabegroting 2015 wordt tijdens de voorbereidingsfase inzichtelijk gemaakt.

#### Kostentoerekening ondersteunende producten huisvesting en ICT

Het vertrek van de RBG per eind mei uit het Gemeenlandshuis heeft gevolgen voor de verdeling van de ondersteunende producten huisvesting en ICT, want deze worden verdeeld o.b.v. vierkante meters en aantal werkplekken. Als de ruimte die de RBG achterlaat niet wordt gebruikt door andere afdelingen, dan worden de totale indirecte kosten van huisvesting

en ICT omgeslagen over de overige gebruikers van het Gemeenlandshuis. We verwachten dat de indirecte kosten van programma 1 tot en met 4 dan stijgen en die van programma 5 iets dalen. Deze wijziging van de verdeelsleutels voor huisvesting en ICT (namelijk vijf maanden met de RBG en zeven maanden zonder de RBG in plaats van twaalf maanden met de RBG) is heel lastig te begroten door de ingewikkelde methode van kostentoe rekening die waterschappen hanteren. Bovendien betreft het hier alleen een herverdeling van kosten die budgetneutraal is voor de gehele begroting van HHSK. Een herverdeling van de kosten van huisvesting en ICT over de afdelingen in verband met het vertrek van de RBG is daarom niet in deze voorjaarsnota verwerkt. We zullen dit doen met ingang van de programmabegroting 2015.

## 8.4 EMU-saldo

In november 2013 is het wetsvoorstel Houdbare Overheidsfinanciën (Hof) door de Eerste Kamer aangenomen. De waterschappen hebben hierover samen met gemeenten en provincies al in januari 2013 een financieel akkoord gesloten met het Ministerie van Financiën. Het akkoord geeft de waterschappen enerzijds in 2014 en 2015 perspectief om een groot deel van hun voorgenomen investeringen uit te voeren, omdat geen sanctie zal worden opgelegd in deze periode voor overschrijding van het EMU-saldo. Maar het akkoord scheidt anderzijds ook onzekerheid voor de periode na 2015. Het kabinet heeft bij het sluiten van het 'financieel akkoord' ingestemd met een EMU-saldo van -0,5% voor decentrale overheden in 2014 en 2015. In de jaren daarna zou het saldo verder moeten worden afgebouwd tot -0,3% in 2017. Het financieel akkoord wordt in 2015 geëvalueerd en de verwachting is dat dan afspraken worden gemaakt voor de periode na 2015. Tot die tijd mogen de decentrale overheden samen een ruimte van maximaal 0,5% in het landelijke EMU-tekort innemen. Begin oktober 2013 hebben de decentrale overheden overeenstemming bereikt over de verdeling van deze ruimte in het EMU-tekort in 2014. Het overleg heeft geleid tot de volgende onderlinge verdeling van de ruimte:

- waterschappen 0,07% (was 0,05%),
- provincies 0,11% (was 0,07%)
- gemeenten 0,32% (was 0,38%).

### EMU-saldo HHSK

	bedragen X € 1000					
	PB2014	VJN2014				
	2014	2014	2015	2016	2017	2018
<b>1 EMU/exploitatiesaldo</b>	-5.726	-4.334	-6.892	-4.821	-4.942	-3.726
<b>2 Invloed investeringen (zie staat van vaste activa)</b>						
-/- bruto-investeringsuitgaven	62.580	60.943	48.171	38.767	29.570	29.741
+ investeringssubsidies	16.989	30.656	21.982	10.075	6.332	5.610
+ verkoop materiële en immateriële activa	0	31	95	0	0	0
+ afschrijvingen	16.302	15.809	16.909	18.160	17.575	17.728
<b>3 Invloed voorzieningen</b>						
+ toevoegingen aan voorzieningen t.l.v. exploitatie	2.630	2.795	2.695	2.695	2.695	2.695
-/- onttrekkingen aan voorzieningen t.b.v. exploitatie	0	0	0	0	0	0
-/- betalingen rechtstreeks uit voorzieningen	3.920	5.285	3.270	2.695	2.695	2.695
+ eventuele externe vermeerderingen van voorzieningen	0	0	0	0	0	0
<b>4 Deelnemingen en aandelen</b>						
-/- boekwinst	0	0	0	0	0	0
+ boekwinst	0	0	0	0	0	0
<b>EMU-saldo</b>	<b>-36.305</b>	<b>-21.271</b>	<b>-16.652</b>	<b>-15.353</b>	<b>-10.606</b>	<b>-10.129</b>

*Afrondingsverschillen zijn mogelijk*

De Unie van Waterschappen geeft in een notitie aan hoe kan worden ingespeeld op de wet Hof en het financieel akkoord. De Unie heeft voor HHSK een EMU-referentiewaarde berekend van € 14,3 miljoen negatief in 2014 afnemend naar circa € 11 miljoen negatief in 2018. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat het EMU-tekort van HHSK in 2014 naar verwachting circa € 21 miljoen bedraagt. Dat is circa € 15 miljoen minder dan in de programmabegroting 2014

was geraamd. Dit verschil komt onder andere doordat de voorschotsubsidie van dijkversterking Capelle+Moordrecht in 2014 wordt verwacht in plaats van in 2015.

In de jaren na 2014 wordt het jaarlijks investeringsvolume van HHSK langzaam afgebouwd tot een niveau waarmee HHSK kan voldoen aan de wet Hof en waarbij voldoende investeringsruimte is voor vervangingsinvesteringen en ambities uit het nieuwe waterbeheerplan (periode 2016-2021). Vanaf 2017 is het verwachte EMU-saldo kleiner dan de individuele EMU-referentiewaarde van circa € 11 miljoen negatief.

## 8.5 Verbonden partijen

Een uitgebreide rapportage over verbonden partijen is als uitvoeringsinformatie bij het jaarverslag 2013 gevoegd.

## 8.6 Mutaties overige bestemmingsreserves en voorzieningen

### Overige bestemmingsreserves

Ten opzichte van de programmabegroting 2014 zijn er geen wijzigingen in de dotaties aan en onttrekkingen uit de overige bestemmingsreserves.

### Voorzieningen

#### Toevoegingen

Ten opzichte van de programmabegroting 2014 is een jaarlijkse dotatie van € 165.000 aan de voorziening arbeid gerelateerde verplichtingen voor spaarverlof toegevoegd op basis van een meerjarenraming van aankoop en opname van spaarverlof. Tot slot is de jaarlijkse dotatie aan de onderhoudsvoorziening Gemeenlandshuis van € 65.000 euro per jaar meerjarig vervallen vanwege plannen om deze voorziening op te heffen (na besluitvorming door de VV) in de jaarrekening 2014.

#### Onttrekkingen

Voorziening onderhoudsbaggerwerk € 4.900.000

Jaarlijks wordt circa 90 kilometer hoofdwatergang op orde gebracht. Op basis van het uitvoeringsprogramma is de verwachting dat in 2014 circa € 4.900.000 aan de voorziening baggerwerken wordt onttrokken.

Voorziening wachtgelden en pensioenen € 395.000

Uit deze voorziening wordt in 2014 voor € 255.000 aan wachtgeld uitgekeerd en voor € 140.000 aan pensioenen. Begunstigden zijn voormalig bestuurders en personeel.

## 9. Nog te voteren investeringen

Hier wordt een totaaloverzicht opgenomen van het gehele nog te voteren investeringsprogramma. De onderdelen daarvan zijn al vermeld in het hoofdstuk 'programmabegroting'. Het overzicht hier is uitgebreid met uitgavenpatronen en kapitaallasten

### Programma 1

Bedragen x € 1.000

Investering	Te voteren investeringsbedragen						Uitgavenpatroon						Kapitaallasten					
	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018	2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
Hoogwaterbeschermingsprogramma:																		
Dijkversterking Krimpen	120	0	120	0	0	0	0	0	0	108	0	0	0	-7	-32	-57	-54	-54
Totaal nHWBP:																		
Dijkversterking Hollandsche IJssel	-3.532	-10.900	5.990	0	744	634	-9.104	-3.813	2.277	2.041	-857	21.785	0	-183	-238	-119	-64	-222
Project 1: Uitvoering Capelle/Moordrecht	7.200	1.200	6.000	0	0	0	0	900	630	4.500	450	0	0	-183	-161	-88	26	-97
Project 1: Subsidie Capelle/Moordrecht	-12.600	-12.600	0	0	0	0	-9.104	-1.912	0	-324	0	0	0	0	0	0	0	0
Project 2: Uitvoering Krimpen/Ouderkerk	7.419	0	0	0	7.419	0	0	0	0	2.226	2.226	84.559	0	0	0	0	-103	-42
Project 2: Subsidie Krimpen/Ouderkerk	-6.675	0	0	0	-6.675	0	0	0	0	-6.008	0	-74.093	0	0	0	0	0	0
Project 3: Uitvoering Gouderak	10.980	500	4.990	0	0	5.490	0	1.647	1.647	1.647	1.647	59.292	0	0	-76	-31	13	-63
Project 3: Subsidie Gouderak	-10.000	0	-5.000	0	0	-5.000	0	-4.449	0	0	-4.449	-50.414	0	0	0	0	0	0
Project 4: Uitvoering Zuidplas/Capelle	1.434	0	0	0	0	1.434	0	0	0	0	430	16.760	0	0	0	0	0	-20
Project 4: Subsidie Zuidplas/Capelle	-1.290	0	0	0	0	-1.290	0	0	0	0	-1.161	-14.319	0	0	0	0	0	0
Reconstructie primaire waterkeringen	3.065	55	640	650	860	860	86	576	585	774	774	0	0	5	36	68	110	151
Reconstructie regionale waterkeringen	9.669	890	2.713	2.171	2.184	1.711	342	2.151	1.521	2.309	1.670	590	0	5	69	223	344	466
<b>Totaal programma 1</b>	<b>9.322</b>	<b>-9.955</b>	<b>9.463</b>	<b>2.821</b>	<b>3.788</b>	<b>3.205</b>	<b>-8.677</b>	<b>-1.086</b>	<b>4.383</b>	<b>5.232</b>	<b>1.587</b>	<b>22.374</b>	<b>0</b>	<b>-180</b>	<b>-164</b>	<b>115</b>	<b>336</b>	<b>341</b>

### Programma 2

Investering	Te voteren investeringsbedragen						Uitgavenpatroon						Kapitaallasten					
	TOTAAL	2014	2015	2016	2017	2018	2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018	2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
Wateropgave 2015	25.853	12.259	1.586	4.765	3.560	3.682	1.755	3.821	5.319	5.058	3.968	11.668	0	12	134	391	749	1.481
KRW Kaderrichtlijn water	2.293	205	225	822	514	527	0	140	540	558	558	1.581	1	1	6	9	12	15
Peilbesluiten en leggers	1.800	600	450	250	250	250	45	270	405	248	158	495	0	1	9	20	26	31
Stedelijke Waterplannen	2.315	56	250	801	603	605	0	45	45	473	518	972	0	0	0	0	11	23
Renovatie kunstwerken WS	2.233	0	253	566	682	733	0	81	540	450	450	2.250	0	0	0	0	0	0
Te activeren uren personeel	7.300	400	900	2.000	2.000	2.000	360	810	1.800	1.800	1.800	0	0	10	32	81	130	361
<b>Totaal programma 2</b>	<b>41.794</b>	<b>13.520</b>	<b>3.664</b>	<b>9.204</b>	<b>7.609</b>	<b>7.797</b>	<b>2.160</b>	<b>5.167</b>	<b>8.649</b>	<b>8.586</b>	<b>7.451</b>	<b>16.966</b>	<b>1</b>	<b>24</b>	<b>180</b>	<b>500</b>	<b>928</b>	<b>1.911</b>

Afrondingsverschillen mogelijk

**Programma 3**

Investing	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018
Renovaties awzi's	9.819	330	1.665	1.849	2.575	3.400
Proces automatisering AWK	490	0	490	0	0	0
Uitv. studies en efficiëntiepl.	2.300	250	2.050	0	0	0
Renovatie transportstelsels	3.658	575	1.634	133	1.200	116
Bijdragen aan gemeenten	1.030	0	0	1.030	0	0
Bemonsteringsapparatuur	100	0	100	0	0	0
Subsidie/bijdrage regelingen	500	150	0	50	100	200
<b>Totaal programma 3</b>	<b>17.897</b>	<b>1.305</b>	<b>5.939</b>	<b>3.062</b>	<b>3.875</b>	<b>3.716</b>

Uitgavenpatroon					
2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
297	806	1.656	2.318	3.060	5.760
0	441	0	0	0	0
90	90	1.890	0	0	0
248	1.266	540	630	540	0
0	0	927	0	0	0
0	45	45	0	0	0
0	135	45	90	180	0
<b>635</b>	<b>2.782</b>	<b>5.103</b>	<b>3.038</b>	<b>3.780</b>	<b>5.760</b>

Kapitaallasten					
2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
0	23	91	301	530	829
0	65	159	146	133	120
0	2	5	155	152	150
0	14	71	183	182	279
0	0	0	231	226	221
0	0	1	22	22	21
0	1	43	42	41	114
<b>0</b>	<b>106</b>	<b>371</b>	<b>1.081</b>	<b>1.287</b>	<b>1.734</b>

**Programma 4**

Investing	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018
Reconstructie polderwegen	14.563	2.160	2.632	1.443	4.755	3.573
Vervanging wegbruggen	5.267	1.130	1.014	1.018	1.089	1.018
Aanpak black en grey spots	250	50	100	0	100	0
<b>Totaal programma 4</b>	<b>20.080</b>	<b>3.340</b>	<b>3.746</b>	<b>2.461</b>	<b>5.944</b>	<b>4.590</b>

Uitgavenpatroon					
2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
675	2.322	2.547	2.660	2.970	1.800
450	1.152	765	1.035	900	315
45	90	0	90	0	0
<b>1.170</b>	<b>3.564</b>	<b>3.312</b>	<b>3.785</b>	<b>3.870</b>	<b>2.115</b>

Kapitaallasten					
2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
0	0	107	462	473	805
0	0	57	106	157	205
0	5	14	13	22	22
<b>0</b>	<b>5</b>	<b>178</b>	<b>581</b>	<b>651</b>	<b>1.031</b>

**Programma 5**

Investing	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018
Verkiezingen	1.100	1.100	0	0	0	0
<b>Totaal programma 5</b>	<b>1.100</b>	<b>1.100</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

Uitgavenpatroon					
2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
45	945	0	0	0	0
<b>45</b>	<b>945</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>	<b>0</b>

Kapitaallasten					
2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
0	1	302	295	288	281
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>302</b>	<b>295</b>	<b>288</b>	<b>281</b>

**Ondersteunende producten**

Investing	Te voteren investeringsbedragen					
	Totaal	2014	2015	2016	2017	2018
Materieel HHSK	1.729	0	513	288	375	553
Informatievoorziening	3.600	200	850	850	850	850
Bedrijfsvoering	40	0	0	0	0	40
Huisvesting	5.150	5.050	20	80	0	0
<b>Totaal ondersteunend</b>	<b>10.519</b>	<b>5.250</b>	<b>1.404</b>	<b>1.301</b>	<b>1.225</b>	<b>1.443</b>
<b>Totaal alle programma's</b>	<b>100.712</b>	<b>14.560</b>	<b>24.216</b>	<b>18.849</b>	<b>22.440</b>	<b>20.751</b>

Uitgavenpatroon					
2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
0	461	259	338	498	27
45	360	630	630	765	810
0	0	0	0	36	0
0	2.006	2.610	0	0	0
<b>45</b>	<b>2.827</b>	<b>3.499</b>	<b>968</b>	<b>1.299</b>	<b>837</b>
<b>-4.622</b>	<b>14.198</b>	<b>24.946</b>	<b>21.607</b>	<b>17.986</b>	<b>48.052</b>

Kapitaallasten					
2014	2015	2016	2017	2018	Na 2018
0	0	68	98	158	224
0	1	44	61	219	377
0	0	0	0	0	9
0	0	0	344	339	333
<b>0</b>	<b>1</b>	<b>113</b>	<b>503</b>	<b>716</b>	<b>943</b>
<b>1</b>	<b>-43</b>	<b>979</b>	<b>3.075</b>	<b>4.205</b>	<b>6.241</b>

Afrondingsverschillen mogelijk